PREIĻU GALVENĀ BIBLIOTĒKA

NOVADNIEKS

ISSN 1407-9321

LAIKRAKSTS • AGLONAS • LĪVĀNU • PREIĻU • RIEBIŅU • VĀRKAVAS • NOVADAM

OTRDIENA, 2014. GADA 29. APRĪLIS ● Nr. 32 (8399) ● Cena mazumtirdzniecībā 0,78 EUR (Ls 0,55)

LASĪTĀJU IEVĒRĪBAI!
"Novadnieka" nākamais numurs iznāks, otrdien, 6. maijā.

Skolām jubilejas 4., 5. lappusē

"Novadnieks" Sīļukalna pagastā 6., 7. lappusē

Dioksīna nāves briesmas 8. lappusē

Pirmo reizi notika ebreju kultūras diena Preiļos

● **Ebreju kultūras diena aizsākās memoriālā Otrā pasaules kara laikā bojā gājušajiem Preiļu ebrejiem. Ar dziesmu uzstājās Rīgas ebreju kopienas koris «Šofar» (mākslinieciskais vadītājs Josifs Cesers). Turpinājumā izskanēja koncerts Preiļu 1. pamatskolā.** Foto: A.Šņepsts

25. aprīlī Preiļu iedzīvotāji, īpaši skolu jaunieši, tika aicināti piedalīties pasākumā, lai uzzinātu ko vairāk par ebreju tautas kultūru, tradīcijām un vēsturi.

Sadarbībā ar Rīgas ebreju kopienu pirmo reizi tika rīkota ebreju kultūras diena Preiļos. Zīmīgs šis fakts ir tādēļ, ka pirmskara Preiļi bija tipiska ebreju pilsētiņa, jo ebreji bija lielākā daļa iedzīvotāju. Otrā pasaules kara laikā un pēc tam situācija ir radikāli mainījusies.

Tas bija izglītojošs pasākums par Preiļu zudušajiem iedzīvotājiem, atzīst Preiļu vēstures un lietišķās mākslas muzeja direktore Tekla Bekeša. Kopā ar muzeju kultūras dienas rīkošanā iesaistījās Preiļu novada izglītības pārvaldes vēstures un sociālo zinību skolotāju metodiskā apvienība, Preiļu 1. pamatskola un arī Rīgas ebreju kopiena ar koncertā pārstāvētajiem mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem, informē Preiļu 1. pamatskolas direktore Nora Šņepste.

Idejas rīkot kultūras dienu pamatā bijusi kāda fotogrāfija no Preiļu vēstures un lietišķās mākslas muzeja krājuma. Tajā redzami bērnu svētki Preiļos tālajā 1937. gadā. Tas bija laiks, kad latviešu, poļu, krievu un ebreju bērni draudzīgi dzīvoja kopā un viņu rotaļu valoda bija idišs. Kāpēc gan nepamēģināt darīt to šodien? Kaut kas no ieceres izdevās, jo pasākumā piedalījās visu Preiļu skolu audzēkņi, dziedāja un dejoja. Iespējams, pietrūka laika, lai ciešāk sadraudzētos, secina T.Bekeša.

Pirms koncerta pilsētas viesi iepazina Preiļus un apmeklēja Otrā pasaules kara laikā noslepkavoto ebreju piemiņas memoriālu. Kora «Šofar» dalībnieki memoriālā izpildīja kādu skumju dziesmu — par cilvēku, kas sēž uz dzimto māju sliekšņa un pārdomā dzīvi, pastāstīja Rīgas ebreju kopienas izpilddirektore Gita Umanovska. Viņa atzina, ka ar Preiļiem izveidojusies ilga un cieša sadarbība, tāpēc gribētāju uzstāties koncertā bijis daudz gan no pieaugušo, gan bērnu pašdarbības kolektīviem. Pilsētu apmeklēja un koncertā uzstājās 47 pašdarbnieki no ebreju kopienas mākslinieciskajiem kolektīviem: koris «Šofar» (mākslinieciskais vadītājs Josifs Cisers), bērnu deju ansamblis «Maagaļ» (mākslinieciskais vadītājs Sergejs Rozencveigs), jaunā dziedātāja, vairāku starptautisku konkursu laureāte, 7. klases audzēkne Anna Judelsone. Savukārt Preiļu jauniešus koncertā pārstāvēja Preiļu 1. pamatskolas deju kopa «Gaida», Preiļu Valsts ģimnāzijas meiteņu Grietas Kolosovas un Kristas Šķēpas duets, Preiļu 2. vidusskolas daiļlasītāja Viktorija Grigorjeva.

Turpinājums 2. lappusē.

NEAIZMIRSTI ABONĒT "NOVADNIEKU" MAIJAM

un turpmākajiem 2014. gada mēnešiem.

Abonēt var "Latvijas Pasta" nodaļās, pie pastniekiem, "Novadnieka" redakcijā Brīvības ielā 14, Preiļos, un interneta mājas lapā *www.novadnieks.lv* sadaļā "Abonēšana".

Abonē šodien un saņem laikrakstu pēc divām dienām!

Aglonā notika konference NVO biedriem un kustības atbalstītājiem

Pagājušajā nedēļā Aglonā, viesu mājā «Krastmalas», notika konference «NVO aktualitātes». To rīkoja biedrība «Neaizmirstule» projekta «Atbalsts Aglonas novada biedrības «Neaizmirstule» darbībai» ietvaros ar Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas finansiālu atbalstu.

Šāda konference, kas veltīta nevalstiskajam sektoram, Aglonā risinājās pirmo reizi un tajā piedalījās visi, kam interesē darbošanās kopienu attīstībā un ar to saistītie aktuālie jautājumi, kam ir vēlme iesaistīties un pašiem gatavot projektus, iepazīt labās prakses piemērus, īstenot savas iniciatīvas.

Konferencē uzstājās biedrības «Neaizmirstule» valdes locekle Inta Reča, ieskatu projektā sniedza tā vadītāja Ineta Valaine. Par NVO aktualitātēm un labās prakses piemēriem runāja Viduslatgales pārnovadu fonda direktore Valija Vaivode, Preiļu NVO centra koordinatore Ineta Liepniece, Aglonas novada uzņēmējdarbības centra vadītāja Ināra Gražule, biedrības «Ideju strops» valdes priekšsēdētāja Laura Mežiniece, biedrības «Sīļukalna gundegas» valdes priekšsēdētāja Anita Upeniece.

Noslēguma diskusijā tika runāts par to, kādi apstākļi bremzē NVO darbību, kā veicināt NVO popularitāti un prestižu sabiedrībā, kādas ir NVO iespējas un jaunu projektu idejas.

NACIONĀLĀS ZIŅAS

ASV karavīri Latvijā atradīsies vismaz līdz šī gada beigām

ASV karavīri Latvijā atradīsies vismaz līdz šī gada beigām, pirmdien intervijā LNT raidījumam «900 sekundes» sacīja Nacionālo bruņoto spēku komandieris Raimonds Graube. Tajā pašā laikā viņš norādīja, ka Ministru prezidente Laimdota Straujuma ir devusies uz ASV, kur plānots pārrunāt arī amerikāņu karavīru atrašanās ilgumu Latvijā. Tādējādi termiņš, līdz kuram Latvijā uzturēsies 150 ASV karavīri, šobrīd nav zināms. «150 karavīru ierašanās Latvijā ir signāls, lai skaidri parādītu, ka NATO ir gatava nepieciešamības gadījumā aizsargāt Latviju,» norādīja Graube.

Mūžībā aizgājis mūziķis Niks Matvejevs un izcila aktrise Vera Singajevska

Naktī uz svētdienu, 27. aprīli, miegā apstājoties sirdij, mūžībā aizgājis slavenais latviešu mūziķis, solists Niks Matvejevs. Tas ir milzīgs zaudējums gan mūziķiem, gan klausītājiem, jo mūžībā ir aizgājis viens no oriģinālākajiem latviešu dziedātājiem. Viņš bija spēka un ieceru pilns, gatavojās vairākiem solo koncertiem, turklāt īpaši viņam tika rakstīta mūzika jaunā latviešu operā. Tas ir trieciens visai latviešu mūziķu saimei, atzina Millers. Producents Juris Millers informē, ka patlaban notiek sarunas ar Nika Matvejeva piederīgajiem, kā arī vairākiem mūziķiem par piemiņas koncerta rīkošanu 24. septembrī koncertzālē «Rīga». Mūziķis dzimis 1958. gadā. Savulaik spēlējis ansamblī «Sīpoli», bijis kora «Sindi putnu dārzs» dalībnieks. Lielu viņa talanta pielūdzēju atzinību mūziķis izpelnījās par Kvazimodo lomas izpildījumu operā «Parīzes Dievmātes katedrāle». 2001. gadā kopā ar dziedātāju Mariju Naumovu izdotais disks «Ieskaties acīs» saņēmis apbalvojumu «Zelta disks».

26. aprīlī mūžībā aizgājusi izcilā latviešu aktrise Vera Āboliņa-Singajevska, ziņo Latvijas Radio. Aktrise nesagaidīja savu 91 dzimšanas dienu 28. aprīlī. Singajevska dzimusi 1923. gadā Ukrainas PSR Kijevas guberņā. Vispopulārākā aktrises loma bija zviedru bērnu grāmatu autores Astrīdas Lindgrēnas radītais tēls Karlsons. Kā liecina internetā pieejamā informācija, Singajevska strādājusi Jelgavas teātrī, Jaunatnes teātrī, kā arī Latvijas Nacionālajā teātrī. 1995. gadā viņai piešķirts IV šķiras Triju Zvaigžņu ordenis.

Sagatavoja T.Elste

NOVADNIEKS

Redaktore Tamāra Elste

Pasūtījuma indekss 3033.
Reģistrācijas apliecība nr. 000701018.
Izdevējs – SIA «NOVADNIEKS REDAKCIJA».
Redakcijas adrese: Brīvības ielā 14, Preiļi, LV-5301.
Elektroniskais pasts: novadnieks@axel.lv
Tālr. 65307057, mob. tel. 29410288 (redaktorei), 65307057 (reklāmas un sludinājumu pieņemšana), žurnālistiem — 65307058, mob. t. 22079178.
Fakss 65307057.
Par sludinājumu saturu atbild to iesniedzējs.
Laikrakstā publicētie materiāli ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.
Pārpublicējot atsauce uz «Novadnieku» obligāta.
Laikraksts iespiests SIA «Latgales druka» Rēzeknē.
Mājas lapa internetā: www.novadnieks.lv
Laikraksts iznāk astoņas reizes mēnesī (otrdien, piektdien).

Rīta rasa noskaloja rožu ziedam putekļīšus; es aizmirsu ļaunu vārdu, labu vārdu dzirdēdama. (L.t.dz)

Prezidents Straujumas valdības 100 dienu darbu vērtē piesardzīgi pozitīvi

Valsts prezidents Andris Bērziņš Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas *(Vienotība)* vadītās valdības 100 dienu darbu vērtē piesardzīgi pozitīvi, — to prezidents apliecināja intervijā LNT raidījumā *900 sekundes*. "Mans vērtējums būtu piesardzīgi pozitīvs valdības darbībai šajā periodā," teica valsts pirmā persona.

Prezidentam izveidojies priekšstats, ka Straujumas valdība atšķirībā no viņas priekšgājēja Valda Dombrovska *(Vienotība)* vadītās strādā vairāk kā komanda un darba kārtības jautājumi tiek virzīti uz priekšu pragmatiski. "Atsevišķu ministru rīcība ir daudz pragmatiskāka, neskatoties uz situāciju, ka esam divu vēlēšanu priekšvakarā."

Prezidents bilda, ka valdībai jāstrādā ar lielu skaitu būtisku jautājumu, kuri tās deklarācijā nemaz neparādās, piemēram, situāciju Ukrainā, *Latvijas Gāzes* akcijām u.c. Kā jautājumus, kuri veiksmīgi virzās uz priekšu, prezidents minēja Eiropas Savienības fondu 2014.-2020. periodam sadali un *spaisa* apkarošanu. Savukārt būtiskākais šī gada pārbaudījums ar politisku spriedzi Straujumas valdībai būšot izglītības jautājumi. Valdībai būtisks uzdevums būs priekšdarbi nākamā gada budžeta sagatavošanai, par ko gala vārds būs jāsaka jau nākamajai Saeimai, teica prezidents.

Straujumas valdība Saeimā tika apstiprināta šī gada 22. janvārī pēc tam, kad par demisiju pēc Zolitūdes traģēdijas pagājušā gada novembra beigās paziņoja Valdis Dombrovskis.

Pirmo reizi notika ebreju kultūras diena Preiļos

● **Vēsturiskā fotogrāfija no bērnu svētkiem Preiļos 1937. gadā, kur kopā uzstājās dažādu tautību bērni.** Foto no Preiļu vēstures un lietišķās mākslas muzeja arhīva.

Sākums 1. lappusē.

Lai labāk apzinātos Latvijas sabiedrības multikultūras krāšņumu un bagātību, vienotību atšķirīgajā, skolēnu sniegumā varēja redzēt un izbaudīt priekšnesumus, kuri tapuši dažādu etnisko kopienu kultūru mijiedarbībā, stāsta Preiļu 1. pamatskolas direktore Nora Šņepste. Ebreju mūzika un deju elementi, latgaliešu polkas soļi bija vērojami deju kopas «Gaida» izpildītajā «Abrama polkā», meiteņu dueta dziedātajā vienā no populārākajām latviešu patriotiskajām dziesmām «Zeme, zeme, kas tā zeme». Autorkolektīvs šai dziesmai dažādos laikos bijis raibs: Ulda Graša sacerētie vārdi latviešu valodā, Ukrainā dzimušā ebreju komponista Šolomona Sekundas mūzika mūziklam «Esterke», vārdu autors oriģināldziesmai bija Baltkrievijā dzimušais un Viļņā dzīvojošais Arons Ceitlins, angļu valodā šo dziesmu iztulkoja Artūrs Kevess un Tedijs Švarcs. Dziesmas pamatideja saskan gan latviešu valodā piedziedājumā: *«Vēlos redzēt svešas zemes, tur, kur saule spožāk spīd, tur, kur nekad netumst debess, tur, kur brīva var būt sirds»*, gan oriģināldziesmā — ja mīli brīvību, tad dzimsti par bezdelīgu, kura lidinās brīvi gaisos, nevis par teliņu, kuru ved nokaušanai uz tirgu.

● **Rīgas ebreju kopienas izpilddirektore Gita Umanovska ir pārliecināta, ka labā sadarbība ar Preiļiem turpināsies, ir dzimusi ideja par kopīgu Muzeju nakts pasākumu, iesaistot arī citu mazākumtautību kolektīvus.**

Koncertā izskanēja emocionālas uzrunas, laba vēlējumi. Visi atnākušie baudīja jauku, pavasarīgu koncertu.

L.Kirillova

Jaunie pavārmākslas talanti Preiļos

Nesen Viduslatgales profesionālajā vidusskolā Preiļos norisinājās jau ceturtais profesionālās izglītības iestāžu pavāru konkursa pusfināls. Tajā labas sekmes bija arī preilietim Jānim Zīmelim. Par konkursa norisi informēja mācību iestādes vadītāja Biruta Podskočija.

● Viduslatgales profesionālās vidusskolas Preiļos 4. kursa audzēknim Jānim Zīmelim konkursa pusfinālā godam izcīnītais diploms par trešo vietu dod iespēju pārstāvēt skolu finālā. Viņa pedagoģe Anita Liepiņa uzskata, ka Jānis sasniegs daudz, bet vēl būs arī daudz jāstrādā. Konkurss jaunajam pavāram būs labs atspēriens.

● Vadošā speciāliste desertu gatavošanā Dina Gīra (no kreisās) pedagogiem atklāja šokolādes temperēšanas un konfekšu gatavošanas noslēpumus.

Iepriekšējos gadus konkursi notikuši pa reģioniem, šogad pēc preiliešu iniciatīvas robežas paplašinātas ar Vidzemes reģiona skolām un vienu radniecīgu mācību iestādi no Rīgas. Pavisam konkursā savas profesionālās iemaņas parādīja 12 dalībnieki. Priecīgā ziņa ir tā, ka pusfinālā Preiļi sevi lieliski parādīja, iegūstot trešo vietu. Pirmā vieta Priekuļu tehnikuma pārstāvim, otrā vieta dalībniekam no Vecbebru profesionālās un vispārizglītojošās internātvidusskolas. Vēl bija pārstāvētas Austrumlatgales profesionālā vidusskola un Daugavpils tirdzniecības profesionālā vidusskola, kā arī audzēkņi no Valmieras, Ogres, Smiltenes un SIA «RIMAN» profesionālās vidusskolas Rīgā.

Kā pastāstīja Viduslatgales profesionālās vidusskolas Preiļos izglītības speciāliste Aija Ančeva, konkursu atbalstīja Latvijas viesnīcu un restorānu asociācija un Izglītības un zinātnes ministrijas Valsts izglītības satura centrs.

Jauno pavāru darbu vērtēja ļoti profesionāla žūrija, kura sastāvā ir vairāki «Pavāru kluba» biedri — restorāna «Kaļķu vārti» šefpavārs Raimonds Zommers, ģimenes restorāna «Hercogs» vadītājs Andris Rumītis, restorāna «Trīs pavāri» pavāre Ina Poliščenko un Biznesa augstskolas «Turība» starptautiskā tūrisma fakultātes lektore Līvija Brūvere. Kamēr jaunie pavāri gatavoja ēdienus, pedagogi ar interesi piedalījās radošā un garšīgā seminārā «Šokolāde desertos», ko vadīja vadošā speciāliste Latvijā šokolādes jautājumos un pazīstama konditore Dina Gīra.

Ēdināšanas pakalpojumu praktiskās mācības skolotāja Ināra Liepiņa ir apmierināta ar 4. kursa audzēkņa Jāņa Zīmeļa veikumu. Jaunietis paralēli mācībām jau otro gadu strādā «Picu bodē» Preiļos. Jāņa uzdevums bija sagatavot divus ēdienus — pamatēdienu un desertu, izmantojot obligāti noteiktos produktus, piemēram, cūkas karbonādi ar kaulu un kāļus pamatēdienā, cigoriņu ekstraktu un medu desertā. Skolotāja atklāja, ka Jānis pagatavoja grilētu cūkas karbonādi ar kāļu biezeni, izmantojot krāsnī ceptu bieti, puravu šifonādi (ļoti smalki sagriezti salmiņi) baltvīna krējuma mērcē. Piedevām bija sagatavota ābolu, melno plūmju un sarkanvīna mērce. Tas bija ēdiens, kurā pilnībā atklājās Latvijas garšas un krāsas. Deserts Jānim izdevies līdzīgs dzintaram ar pārejām no gaišās līdz tumšai krāsai, tam pat varētu dot nosaukumu «Dzintara kūka», domā skolotāja. Deserts sastāvēja no šokolādes cepuma, baltvīnā un medus sīrupā vārītām melnajām plūmēm, cigoriņu krēma, baltās šokolādes, apelsīnu filejām un smiltsērkšķu putām, lazdu riekstu un rudzu miltu drumstalām.

Žūrijas priekšsēdētājs Raimonds Zommers, vērtējot konkursa dalībnieku sniegumu, īpaši uzsvēris labos rezultātus deserta pagatavošanā un skaistā pasniegšanā, jo līdz šim tas esot vājais punkts pat labos restorānos. Jaunie nāk ar gana labu prasmju bāzi un idejām — tāda ir speciālista galvenā atziņa. Bez tam žūrija uzsvērusi, ka audzēkņi strādā pareizi un tīri veic darba procesu. Labus vārdus dzirdējuši arī pedagogi, jo pratuši savos audzēkņos saskatīt slēptās iespējas un talantus.

Šokolādes meistarklasē pedagogiem tika stāstīts un praktiski rādīts, kā temperēt šokolādi (vairākkārtējs šokolādes sildīšanas un dzesēšanas process, kura rezultātā masa kļūst elastīga un spīdīga), gatavot pildījumus un, izmantojot speciālas formiņas, veidot konfektes. Galarezultāts sanācis ļoti garšīgs.

Polikarpa Čerņavska keramikas mājai — kultūras zīme «Latviskais mantojums»

Pirms Lieldienām, 17. aprīlī, Rīgā notika kultūras zīmes «Latviskais mantojums» pasniegšana 13 lauku tūrisma uzņēmējiem. To vidū ir arī Polikarpa Čerņavska keramikas māja Preiļos, kuras saimniekiem zīme pasniegta par tradicionālo amata prasmju uzturēšanu — Latgales podniecību.

Kultūras zīme «Latviskais mantojums» tiek piešķirta tiem lauku tūrisma uzņēmējiem, kuri saglabā un daudzina latvisko kultūras un sadzīves mantojumu, rādot to apmeklētājiem un nododot tālāk nākamajām paaudzēm. Zīmi savulaik iniciēja «Lauku ceļotājs», ideju atbalsta LR Kultūras ministrija un Latvijas Pašvaldību savienība. Līdz šim zīme piešķirta jau 40 lauku tūrisma uzņēmējiem.

Čerņavsku dzimtas keramikas māja apvieno sevī gan Preiļu vēstures un lietišķās mākslas muzeja izveidotu ekspozīciju «Mūžs virpas apļots», kas veltīta Silajāņu keramikas meistaram Polikarpam Čerņavskim, gan podnieku darbnīcu, kurā notiek keramikas ražošana un ekskursiju uzņemšana visu gadu. Šeit apmeklētāji var aplūkot senos podnieku darbarīkus, Silajāņu vecmeistaru darinātus traukus, klausīties gida stāstījumu un noskatīties videoierakstus. Darbnīcā var vērot virpošanas paraugdemonstrējumus, dzirdēt meistara stāstījumu par keramikas izgatavošanas procesu, kā arī iegādāties līdzņemšanai meistaru darinājumus vai arī izmēģināt savu roku virpošanā. Tad pašizgatavoto trauciņu varēs saņemt pa pastu jau apdedzinātu un krāsainu.

Polikarps Čerņavskis bija viens no Silajāņu senā podniecības centra izcilākajiem meistariem, kuri jau 19. gadsimtā darinājuši saimniecības traukus un vēlāk arī dekorativo keramiku. Dzimta tagad turpina ieturēt Latgales keramikas tradīcijas. Tradicionālais stils tiek ieturēts, maksimāli nepieļaujot dažādu stilu un vēsturisko laika posmu sajaukumu. Darbā tiek izmantota vecmeistara tehnoloģija un darbarīki. Keramikas mājā tagad strādā Jāzeps Čerņavskis, Jāzeps Caics un Raivo Andersons, stiprinot saikni kultūras mantojuma saglabāšanā.

Keramiķi sadarbojas ar Preiļu vēstures un lietišķās mākslas muzeju, tūrisma informācijas centru, Ludzas amatnieku centru, Raiņa muzeju «Jasmuiža», Aglonas maizes muzeju, Līvānu mākslas un amatniecības centru, Latgales podniekiem un citu amatu meistariem. Čerņavsku dzimtas podnieki katru gadu piedalās «Rēzeknes apriņķa pūdniķi» rīkotajos pasākumos, tautas lietišķās mākslas gadatirgū Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā, Latgales podnieku dienās, cepļa kurināšanā Raiņa muzejā «Jasmuiža», pasākumos Latvijā un ārzemēs.

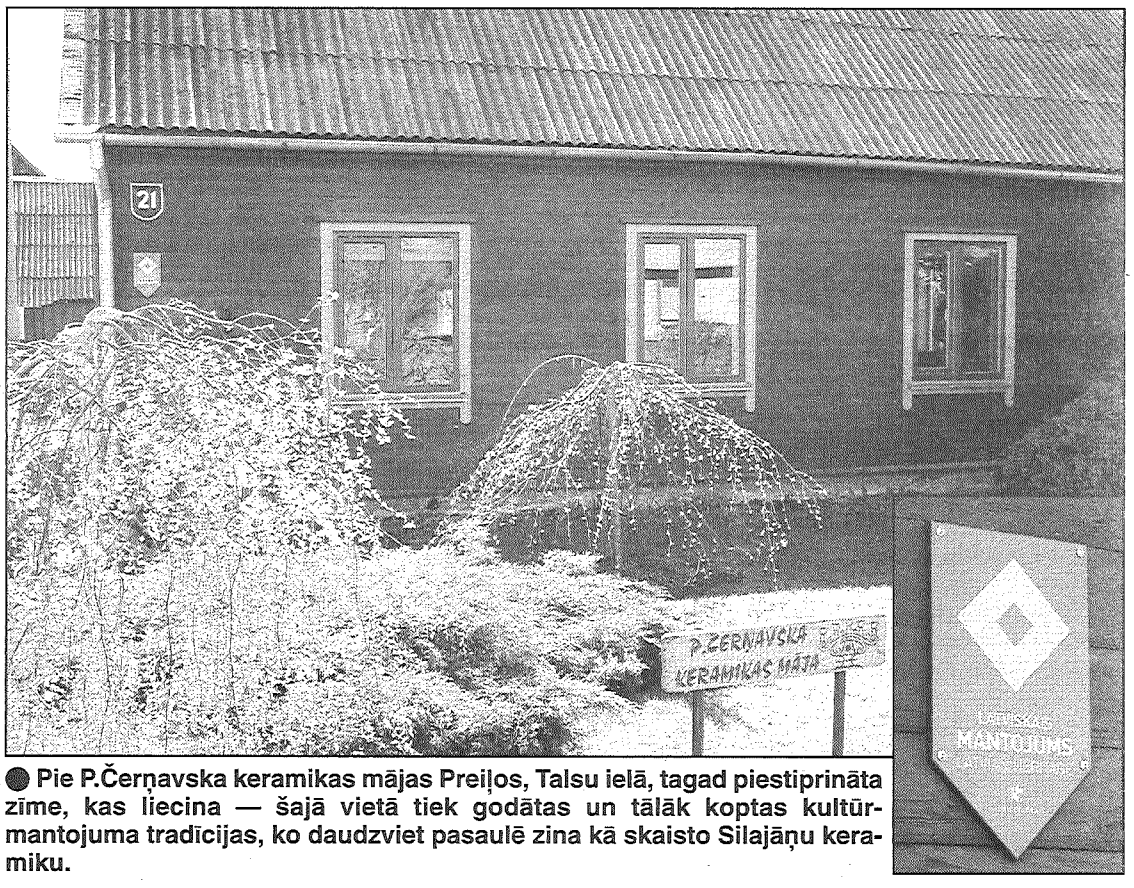

● Pie P.Čerņavska keramikas mājas Preiļos, Talsu ielā, tagad piestiprināta zīme, kas liecina — šajā vietā tiek godātas un tālāk koptas kultūrmantojuma tradīcijas, ko daudzviet pasaulē zina kā skaisto Silajāņu keramiku.

Lappusi sagatavoja L.Kirillova

Simts gadi godam aizvadīti

Preiļu novadā skolām — jubileju laiks. Nupat uz pusgadsimtu atskatījās Preiļu mūzikas un mākslas skola, bet 3. maijā 100. dzimšanas dienu svinēs Pelēču un 95. — Salas pamatskola. Īsi pirms jubilejām «Novadnieks» ciemojās abās izglītības iestādēs.

Preiļu novada Pelēču pagasta Pelēču pamatskola atrodas tik skaistā vietā, ka vai apskaužama par tām ainavām, kas paveras aiz plašajiem logiem. Ziemā — sarmoti meži tālumā un balti sniega klajumi, septembrī, kad skolasbērni atgriežas pēc brīvlaika, — brūnganu, zeltainu un sārtu rakstu joslas, ko iekrāsojis rudens. Bet visskaistāk ir pavasarī. Var jau būt, ka plaukstošo koku zaļums uz dzidri zilā, saules pielietā fona atrauj uzmanību no skolotāju stāstītā un mācītā, bet visus deviņus gadus, ko bērni pavada šajā skolā, viņi kopā ar grāmatu gudrībām neapzināti iemācās to, cik skaista ir dzimtā zeme.

Par vēsturi

Kopā ar skolas direktori **Annu Karčevsku** vispirms dodamies uz speciālu telpu, kurā ierīkots skolas muzejs. Uz skolas kāpņu ikviena pakāpiena — dzeltenas un zaļas pēdiņas. Vienas ved augšup, otras — lejup. Direktore skaidro, ka tās uzkrāsotas, darbojoties projektā «Atbalsts pozitīvai uzvedībai». Skolēni tiek audzināti nevis ar aizrādījumiem un aizliegumiem, bet mācot, kā būtu jādara pareizi. Piemēram, ejot pa pēdiņām, iemācās, ka augšup jāiet pa vienu, bet lejup — pa otru pusi.

Kad «Novadnieks» uzrunā koridorā sastaptos zēnus un uzdod jautājumu, cik skolai gadu, puikas atbild, — simts, bet direktore piemetina, ka dažreiz audzēkņi apjūk un nosauc citu skaitli, jo par savu skolu viņi uzskata pašreizējo ēku, kas būvēta deviņdesmitajos gados. Arī ziņas par skolas dibināšanu ir pretrunīgas. Pelēču pagasta teritorijā mazas skoliņas atvērtas jau pirms 100 gadiem, bet pašreizējā ēka pēc uzcelšanas nodota ekspluatācijā 1991. gadā. Muzejā saglabājies vecs skolas albums, kurā atrodams ieraksts: «Nīdermuižas tautskola dibināta 1904. gadā», no kā varētu secināt, ka skolai šogad atzīmējami 110 gadi. Tomēr, sākot nopietni pētīt vēsturi, šim faktam nav atrasts pierādījums. Arhīvā izsniegta izziņa liecina par to, ka skola ir pastāvējusi 1914. gadā. Līdz ar to šis gads pieņemts par skolas dibināšanas gadu, kaut gan iespējams, ka mācību iestāde ir desmit gadus vecāka.

Skolas vēsture sadalāma trijos posmos. Laikā no 1914. līdz 1941. gadam tagadējā Pelēču pagasta teritorijā darbojās četrklasīgās Nīdermuižas, Paegļu, Skudrinieku un arī citas skolas, kas skaitījās kā Nīdermuižas skolas filiāles. 1941. gadā Nīdermuižas skola tika pārcelta uz muižas ēku un kļuva pazīstama ar nosaukumu Niedru skola, jo toreizējai padomju varai nepatika, ka skolai tāds pats nosaukums kā vietējai baznīcai. Niedru skolas ēka ir 19. gadsimta koka arhitektūras piemineklis, kas tagad nonākusi privātīpašumā un diemžēl iet bojā. Muzejā glabājas oriģinālam atbilstošs Niedru skolas ēkas makets ar precīzu logu un durvju, un pat ar apaļo krāšņu izvietojumu klasēs, un visiem telpu nosaukumiem. Nīdermuižas — Niedru — Pelēču skola, — tā mainījušās izglītības iestādes atrašanās vietas, ēkas un nosaukumi. Kad 1991. gadā tika uzbūvēts jauns skolas nams, tika nolemts to nosaukt par Pelēču skolu atbilstoši apdzīvotajai vietai.

Skolā savulaik pirmās zinības smēlušies bērni, kas vēlākos gados kļuvuši slaveni un vēl joprojām ar savu profesionālo un sabiedrisko darbību ir pazīstami visā Latvijā, piemēram, ārsts Anatolijs Danilāns, mākslas zinātnieks Pēteris Zeile. Direktore piemin arī citus absolventus, kuri strādā labos amatos, bet daudzi no jaunākajiem beidzējiem darbu atraduši ārzemēs. Annas Karčevskas stāžs skolas vadītājas amatā, salīdzinot ar iepriekšējiem, ir visilgākais. Viņa sāka strādāt par direktori 1989. gada oktobrī, kad skolas vietā bija klajš lauks ar celtnei sagatavotiem betona bluķiem.

Uzteicams darbs un labi panākumi

Kopš 1994. gada skola ik pēc pieciem gadiem svin jubileju un aicina ciemos absolventus. Šoreiz notiks jau piektais salidojums. Bet, piemēram, Niedru skolas absolventi, rēķinot šīs skolas gadu skaitļus, pērn bija sarīkojuši savu atsevišķu salidojumu.

Katrs gads vēsturē tiek ierakstīts ar jauniem panākumiem. Fizikas un vēstures olimpiādēs iegūtas pirmās vietas, bet vairākās citās olimpiādēs — otrās un trešās vietas. Skolas pedagogi var lepoties, ka viņi sevi labi apliecinājuši darbā, bet skolēni — mācībās, bilst direktore. Iestādē strādā 14 pedagogi, tiesa, ne uz pilnu likmi, starp viņiem trīs skolotāji vīrieši. Sporta stundas māca Osvalds Šņepsts, mūziku — Romualds Kairāns, mājturību zēniem un fiziku — Ilmārs Karčevskis. Katrs no skolas pedagogiem ir pelnījis, lai par ikdienas darbu saņemtu pateicību. Vairāki no kolēģiem skolā nostrādājuši daudzus gadus, — piemēram, pašu mazāko — sākumskolas bērnu — skolotāja Elvīra Spūle, latviešu valodas un literatūras skolotāja Marija Zīmele, mūzikas skolotājs Romualds Kairāns, ķīmijas un bioloģijas skolotāja Silvija Rubine. Kolektīvu papildina arī jaunie, — Sandra Kozere, skolas absolvente, bet angļu valodas skolotāja Laura Džeriņa apvieno darbu ar studijām. Kolektīva vidējais vecums ir nedaudz pāri 40 gadiem.

Skolā sekmīgi tiek realizēts projekts «Atbalsts pozitīvai uzvedībai», kas vērsts uz to, lai audzināšana notiktu nevis ar aizliegumiem, bet veicinot labas uzvedības piemērus. Saistībā ar citu projektu «Skolēnu sociāli emocionālā audzināšana» klašu audzinātāji mācījās speciālos kursos, tika sagatavota programma, ko mācīt bērniem audzināšanas stundās. Arī vecākiem bija jāmācās, jāiziet kursi. Darbojas arī skolēnu lasītprasmes veicināšanas programma. Lai būtu interesantāk, organizēts tā, ka paši bērni viens otram māca lasīt. Ne tikai Pelēču pamatskolā, bet visā valstī bērni lasa maz, viņiem ir zema lasītprasme, jo svarīgāki ir datori, tāpēc šī iniciatīva ir apsveicama. Jau vairākus gadus skola iesaistās arī projektā «Draudzīga skola», kā arī regulāri piedalās ar Pelēču pagastu kopīgos projektos. Piemēram, projektā «Dzīvosim veselīgi» darbojas gan bērni, gan pieaugušie, gan vecākā paaudze. Vītola fonds atbalstījis projektu ekskursijas rīkošanai. Laba sadarbība izveidojusies ar Rāznas dabas parku. Tā speciālisti skolēnus izglīto jautājumos par floru un faunu. Skola regulāri piedalās piena un augļu programmās, veselības nedēļās. Sadarbojas ar Latgales skolu atbalsta fondu «Veronika», kas palīdz bērniem no trūcīgām ģimenēm, bet šopavasar organizēja direktoriem pieredzes apmaiņas braucienu uz Strasbūru, kur iepazinās ar Eiropas parlamenta darbu. Anna Karčevska no šī brauciena atgriezusies ar jauniem iespaidiem gan no redzētā, gan arī no tā, ka vairāk uzzināts par citu Latgales skolu ikdienu.

Runājot par projektiem, direktore minēja arī tautas tērpu iegādi 1. — 5. klašu deju kolektīvam un sporta zāles renovāciju. Šogad tiks uzsākta skolas siltumtrases renovācija. Pati skolas ēka jau nosiltināta.

Ja skolas saimniecība sakārtota, tad jau var droši raudzīties nākotnē bez bažām par slēgšanu? Anna Karčevska uz šo jautājumu atbild tā:

— Visiem taču zināma valsts nostādne šajā lietā, — mazās skolas, kurās ir mazāk par 100 skolēniem, nav dzīvotspējīgas. Ja nemainīsies finansējuma modelis «Nauda seko skolēnam», skolas nevar izdzīvot.

Pelēču pamatskolā kopā ar 27 pirmsskolas izglītības grupu bērniem ir 93 audzēkņi. Skolas ēka ir plaša, projektēta vēl kolhozu laikos, kad laukos bija daudz ģimeņu, dzima daudz bērnu, tā paredzēta lielam skaitam skolēnu.

Skolā ir internāts, kurā dzīvo 12 bērni, tajā nakšņo arī divi piecgadīgi bērni. Skolēni var izmantot bibliotēku un lasītavu. Savs kabinets ierādīts medmāsai, kura pieņem trīs reizes nedēļā pa divām stundām. Uz viena kabineta durvīm uzraksts «Kristīgās mācības kabinets» informē, ka šeit notiek pirmā iepazīstināšana ar reliģiju. Viena no telpām — radošo ideju istaba — iznomāta vietējiem pensionāriem, kuri to izmanto savām aktivitātēm, te notiek vecāku sapulces, kurās var tikties ar skolotājiem arī individuāli, padzert kafiju, darboties pie datora ar interneta pieslēgumu.

Plašā saimniecība vairāk nekā četru hektāru platībā rūpīgi sakopta. Pie skolas bagātīgi zied forsītija, pēc ziemas lēni mostas rožu stādījumi. Pirms gada Pelēču pamatskola Preiļu novadā ieguva sakoptākās skolas titulu.

Floristikas, kokapstrādes, sporta, tautas deju un mūsdienu deju pulciņi, vokālais ansamblis, — tie ir pulciņi, kuros bērni var attīstīt savus talantus. Atšķirībā no pilsētas skolām, kur deju kopās uzņem pēc stingras atlases, mazā lauku skolā var dejot visi, — pilnveidojot kustību koordināciju, gūstot uzstāšanās prieku.

Simtgades svinības

Anna Karčevska nedaudz atklāja 100 gadu jubilejas sarīkojuma norisi, — tas būšot ieturēts tautiskā un latgaliskā stilā. Daudz skanēšot latgaļu valoda, priekšnesumi tikšot sasaistīti ar īsiem fragmentiem no Boņuka tekstiem, jo arī pasākumu vadīšot Boņuks un Bigi — vietējie tēlotāji, kas iejutīsies abu varoņu lomās. Bet tautu dejas dejošot pat bērnu vecāki.

L.Rancāne

● **Pelēču pamatskolas skolotāji un devītklasnieki skolas lielās jubilejas noskaņās. 9. klasi šogad beidz 11 audzēkņi, diemžēl uz 1. klasi, pēc pašreizējām prognozēm, atnāks tikai trīs bērni.**

● **Mazie Pelēču pamatskolas pirmsskolnieki pat īsti neapjauš, ko nozīmē skolas jubilejai floristu pulciņā sagatavotais skaitlis 100. Varbūt pēc gadiem, sagaidot simtdesmito jubileju, šī fotogrāfija tiks celta dienas gaismā.** Foto: A.Šņepsts

Skola ar pievienoto vērtību

No vēstures

Preiļu novada Saunas pagasta Salas pamatskolas vēsture aizsākusies pirms 95 gadiem Smelteros, kad tika nodibināta Orīšu pirmās pakāpes — četrklasīgā — pamatskola, kas atradās zemnieka Pētera Pastara mājās. Skolēnu skaits palielinājās un skolu pārvietoja — vispirms uz Dēļupi, pēc tam uz Orīšiem. 1946. gadā Orišānu un Garās Salas pamatskolas tika apvienotas, izveidojot Salas septiņgadīgo skolu. Šīs skolas pirmais direktors bija Benedikts Mičulis, viņu nomainīja Jāzeps Anspoks, Vincents Valainis. 1963. gadā tika ieviesta astoņgadīgā izglītība. Par direktoriem strādāja Georgijs Mihailovs, Natālija Vagale. Kopš 1990. gada skolas direktore ir Valentīna Liniņa. Pašreizējais nosaukums — Salas pamatskola — šai izglītības iestādei ir kopš 1992. gada.

Skola piedzīvojusi 60 izlaidumus. Tie nenotika 1963. gadā sakarā ar pāreju no septiņgadīgās uz astoņgadīgo apmācību un 1992. gadā, kad nebija 9. klases. Dažādos laika posmos skolēnu skaits bijis mainīgs, savulaik tā dēvēta arī par lielu skolu. Deviņdesmitajos gados skolā mācījās nedaudz vairāk par 70 skolēniem gadā.

● **Kopības sajūta pedagogu un skolēnu vidū, cenšanās visu izdarīt pēc iespējas labāk, lai prieks būtu pašiem un citiem, ir tas, kas Salas pamatskolu jau daudzus gadus ierindo labāko lauku pamatskolu vidū. Attēlā — skolas pedagogu saime kopā ar 9. klases skolēniem īsi pirms lielās jubilejas.**

● **Šiem mazajiem skolas gaitas vēl priekšā. Viņi pēc pieciem gadiem būs aculiecinieki skolas simtgadei un, cerams, arī turpmākajām jubilejām šajā pašā skolā.** Foto: A.Šņepsts

Sociālās funkcijas

Pašreiz skolā mācās 54 skolēni, 15 bērni apmeklē pirmsskolas izglītības grupas. Pirmsskolas apmācība uzsākta jau piecus gadus pirms tam, kad tā ar Izglītības un zinātnes ministrijas rīkojumu tika noteikta kā obligāta. Finansējums šim nolūkam toreiz tika piešķirts no Preiļu rajona padomes budžeta. Pašlaik skolā radīti apstākļi, lai pirmsskolas izglītības grupiņās varētu uzņemt bērnus, sākot no divu gadu vecuma. Šogad pirmo reizi bērnudārznieku grupiņu sāka apmeklēt pusotrgadīgs mazulis, kura māmiņa mācās. Pateicoties Sorosa fonda — Latvija projekta iespējām, vietējām pagasta ģimenēm ir iespēja izmantot citu pakalpojumu — bērnu pirmsskolas izglītības grupiņā atstāt uz dažām stundām, lai pa to laiku varētu aizbraukt uz novada centru nokārtot dažādas darīšanas, iepirkties vai apmeklēt ārstu.

Skolā iekārtots internāts, kurā dzīvo 23 bērni vecumā no četriem līdz 18 gadiem. No internāta audzinātājām tas prasa lielu atbildību un pedagoģisko prasmi — strādāt ar tik plaša vecuma diapazona bērniem un jauniešiem. **Valentīna Liniņa** skaidroja, ka astoņpadsmitgadīgie ir divi romu tautības jaunieši, kam ir sarežģījumi mācību vielas apgūšanā un kas mācās pēc speciālas mācību programmas. Internāts lielā mērā atvieglo dzīvi daudzbērnu ģimenēm, kas dzīvo attālu un kam bērnu nogādāšana skolā ik dienas ir apgrūtinoša, kā arī ģimenēm, kuras ir trūcīgas. Vairāki bērni, jau pirmsskolas izglītības laikā sākuši dzīvot internātā, tajā nakšņo arī vēlāk, kad kļuvuši par skolēniem. Tādējādi skola veic sociālās funkcijas, palīdzot vietējām ģimenēm atvasītes jau no agrīnas bērnības uzturēt, izglītot un arī apkopt. Internātā ir veļas mazgājamā mašīna. Darbinieces ik nedēļu izmazgā visu internāta veļu, bet daudzbērnu ģimeņu atvasēm drēbes arī nedēļas vidū. Darbojas duša, internāta audzēkņi dienā vairākas reizes tiek bez maksas ēdināti. Pusdienas un launagu bez maksas saņem arī visi skolas audzēkņi.

Strādā ar lielu pašatdevi

Skolā tiek realizētas četras izglītības programmas: pirmsskolas izglītības, vispārizglītojošā, programma ar mācīšanās traucējumiem un programma bērniem ar garīgo atpalicību. Nelielā skolēnu skaita dēļ klases ir apvienotas. Skolotāji ar bērniem strādā arī ārpus obligātajām mācību stundām, īpaši ar internātā dzīvojošajiem. Skolā tiek ieviestas jaunās tehnoloģijas, ir interaktīvā tāfele, gandrīz visi pedagogi beiguši attiecīgus kursus, lai savās mācību stundās varētu strādāt ar šo tāfeli un to labprāt izmanto gan angļu valodas, gan vizuālās mākslas, rokdarbu un citās stundās.

Salas bērnus māca 14 pedagogi, tiesa, pilnas likmes viņiem nesanāk. Četri no viņiem ir vīrieši. Angļu valodu māca Māris Skrivļa-Čevers, mājturību zēniem — Jānis Ernstsons, sportu — Jevģēnijs Nesterovičs, mūziku — Aigars Kreķels. Kad kolēģi no citām lauku skolām ciemojas Salā, viņi ir izbrīnīti, — kā izdevies piesaistīt jaunus pedagogus — vīriešus? Bet direktore tādās reizēs saka, ka lepojas ne vien ar šo faktu, bet arī ar to, ka par pedagogiem strādā četri kādreizējie skolas absolventi — Irita Vaivode, Zita Pastare, Renāte Lozda un Valentīna Madelāne — direktores vietniece. Paldies vārdu par ieguldīto darbu skolas dzīvē pelnījuši arī veterāni — Irēna Pastare, kura šeit nostrādājusi vairāk nekā 40 gadus, Silvija Prikule, Anita Vjakse, kā arī — ikviens cits skolotājs un tehniskais darbinieks. Audzēkņi ir pietiekami labi sagatavoti, lai gūtu panākumus mācību priekšmetu olimpiādēs. Šogad labi rezultāti gūti starpnovadu bioloģijas, vēstures, latviešu valodas un literatūras, matemātikas, vizuālās mākslas olimpiādē, kombinētajā olimpiādē 4. klasei, Latgales novada atklātajā matemātikas olimpiādē, krievu valodas un skatuves runas konkursos, katru gadu piedalās atklātajā matemātikas olimpiādē Rīgā. Pateicoties pedagogu darbam mācību stundās un papildus nodarbībām individuāli ar skolēniem, daudzi audzēkņi mācās Preiļu mūzikas un mākslas skolā, bet absolventu lielākā daļa pēc 9. klases beigšanas var sekmīgi turpināt mācības Preiļu Valsts ģimnāzijā un pat kļūst par šīs skolas pašpārvaldes līderiem. Bet sporta sacensībās izcīnīto kausu kolekcija direktores kabinetā uzskatāmi apliecina skolas sportistu — galvenokārt futbolistu — gūtos panākumus dažāda līmeņa sacensībās. Vairākus gadus iegūta nominācija «Labākais futbola laukums starp lauku skolām». Sorosa fonda atbalstīta projekta ietvaros ierīkots basketbola laukums ar dēļu grīdu, sagādāti divi pārvietojami grozi. Mazā skolēnu skaita dēļ skolā nevar izveidot izlasi no pašiem stiprākajiem, tāpēc sporto visi, un sacensībās tiek iesaistīts ikviens skolēns.

Prasmīgi piesaista projektu līdzekļus

Skolas saimniecība ir liela. Uz 3,7 hektāriem zemes izvietojušās vairākas mācību un palīgēkas. Bērni var brīvi izskrieties, sportot, spēlēties. Te ērti rīkot arī vasaras nometnes. Izraktais dīķis nav dziļš, tā gultnē ir baltie māli, un nometņu dalībniekiem patīk plunčoties siltajā ūdenī, kas, sajaucoties ar māliem, kļūst balts kā piens.Teritorija tiek nevainojami sakopta un uzturēta jebkurā gada laikā, bet acīm ir par ko apriecāties, — par ziedošām ābelēm un ceriņiem pavasaros, par zariem, kas slīgst zem ābolu ražas rudeņos, par skujkoku zaļumu ziemā, par dekoratīvajiem stādījumiem, puķu dobēm, par ziedošām rozēm izlaiduma laikā, par pašu veidotām mazās arhitektūras formām. Par daudz ko. Daudz padarīts, piesaistot līdzekļus ar projektu starpniecību. Direktore rāda sarakstu, kurā uzskaitīti projekti, kādus skola sagatavojusi un guvusi finansējumu. No 2005. gada līdz šai dienai sekmīgi realizēti 19 projekti gan pedagogu tālākizglītības, gan izglītības procesa modernizācijas, gan skolas saimniecības attīstības jomā un citi. Kopš 2009. līdz 2013. gadam turpinājās Sorosa fonda Latvija atbalstīts projekts divās kārtās programmā «Pārmaiņu iespēja skolām». Projekta abās kārtās īstenoti ļoti daudzi pasākumi, lai pamatskola ieņemtu nozīmīgu vietu kā kultūras, sabiedriskais un krīzes laikā izdzīvošanas centrs, kurā gan mazi, gan lieli var gūt izglītību un izmantot skolu arī sociālā un garīgā darba mērķiem. Ar šī projekta ietvaros rīkotajiem pasākumiem, piemēram, dvīņu un kreiļu saietiem, skolas vārds izskanēja visā Latvijā. Bet tie nebija vienīgie guvumi. Ir pirktas mēbeles, sporta inventārs, velosipēdi, mūzikas instrumenti, papildināta datortehnika, ierīkots āra kamīns un tējas namiņš, kopīgiem spēkiem, bet pieticīgiem līdzekļiem izremontēts pie skolas esošais lūgšanu nams.

Svētki godam nopelnīti

Salas pamatskolēnu dzīve ir daudzpusīga, interesenta un piepildīta ar daudziem notikumiem, kas paplašina viņu skatu uz pasauli, notikumiem un cilvēkiem. Piemēram, iepriekšējā mācību gadā skolēni varēja piedalīties 69 pasākumos, kas bija saistīti gan ar patriotisku jūtu un Tēvzemes mīlestības audzināšanas tēmu, gad ar gadskārtu ieražām, gan veltīti sadarbībai ar vietējo sabiedrību, gan uzņemot ciemiņus no citām skolām. Ābolu lasīšana labdarības akcijai, ķeblīšu darināšana dāvanām, Skolotāju un Dvēseļu dienu atzīmēšana, lāpu gājiens, konkurss «Mis Sala», klašu vakari, vecmāmiņu un vectētiņu balle, Preiļu novada domes deputātu ciemošanās, Ābeces svētki, ekskursija, dzejas dienas un tā tālāk, — kas gan viss nenotiek šajā skolā. Bērni var attīstīt savus talantus un jaunrades spējas interešu izglītības pulciņos — 1. – 4. un 5. – 9. klašu koros, teātra, tautu deju, informātikas, dekupāžas, ritmikas, novadpētniecības, sporta, kokapstrādes, vizuālās mākslas, informātikas, ekostundas pulciņos. Skolotājas Lilijas Upenieces vadībā darbojas mazpulka organizācija. Mācot bioloģiju un gatavojot audzēkņus olimpiādēm, viņa skolēnus ved uz laboratorijām Preiļos, kur ar bērniem kopā veic dažādus izmēģinājumus. Viņas nopelns ir tas, ka divi skolas absolventi pašlaik mācās par ārstiem. Notiek pārgājieni un ekskursijas. Skolēni var iepazīties gan ar tām vērtībām, kas skatāmas tuvākajā apkārtnē, piemēram, kapelā Preiļos, gan gūt jaunus iespaidus Rīgas cirkā vai piedaloties eglītes pasākumā Rīgā Stradiņa universitātē.

Visu šeit pat neuzskaitīt. Salas pamatskolas pedagogu un darbinieku saime, skolēni un viņu vecāki — ģimeņu atbalstu skolai Valentīna Liniņa uzsvēra īpaši, — ir godam nopelnījuši skaistus svētkus 95. dzimšanas dienā. Ciemos tiek gaidīti visi, kas vien sevi uzskata par piederīgu šīs skolas absolventu saimei. Direktore rāda sarakstu ar vietējā Saunas pagasta zemniekiem. Daudzi no tiem — skolas absolventi, kas palikuši uzticīgi dzimtajai pusei, kļuvuši par prasmīgiem zemes kopējiem. Dzimtās zemes mīlestību nevar apgūt, dzīvojot un skolojoties tālu prom no mājām. Bērni, kas izaug un paliek dzīvot un strādāt savā pagastā, ir pievienotā vērtība mazajām lauku skolām. Tikai nesaprātīgi politiķi mēdz aprēķināt, cik šādas skolas izmaksā, bet nemāk saskatīt, ko tās dod Latvijas laukiem kopumā. Runājot par nākotni, Salas pamatskolas direktore Valentīna Liniņa nelolo lielas cerības par to, ka skolēnu skaits varētu palielināties, taču ar lielu atbildību un apņēmību teic, ka skola pastāvēs. Izglītības nozarē ir taču arī citi veidi bērnu skološanai, piemēram, privātskolas. Būtu nejēdzīgi zaudēt visu to labo, kas gadu gaitā sakrāts šīs skolas pūrā.

L.Rancāne

Latviskuma saliņa

Riebiņu novada Sīļukalna pagasts izceļas ar latvisku vidi, šeit cilvēki sazinās tīrā un skanīgā latgaliešu valodā un lepojas ar dzimto vietu, biedrību vai kolektīvu nosaukumos noteikti iekļaujot sava pagasta vārdu. Sīļukalna teritoriālās pārvaldes vadītājs ARNIS OPOLAIS iepazīstina ar dzīvi savā pagastā, kuru no novada centra šķir veseli 25 kilometri, bet vietējo cilvēku sabiedriskums un patriotisms ir tik spēcīgs, ka dzīve pagastā nav apstājusies pat šajos laikos, kad daudzviet lauki slīgst rezignācijā.

Sīļukalna pagasta nosaukums cēlies no Sēiļu sādžas, kur bija neliels uzkalniņš, lai gan pagasta reljefs pārsvarā ir līdzens. Sīļukalna pagasts izveidots pēc Otrā pasaules kara, un tā vēsture ir ciešī saistīta ar Galēnu pagastu. Šobrīd pagastā dzīvo 572 iedzīvotāji: 68 no tiem vecumā līdz 18 gadiem, 389 vecumā no 18 līdz 62 gadiem, 115 iedzīvotāji virs pensijas vecuma. Pagastā ir 28 ciemi, bet visapdzīvotākais ir pagasta centrs.

Ar līdzekļiem, kas tika piešķirti, pievienojoties Riebiņu novadam, labiekārtota pagasta ēka, kurā šobrīd atrodas pagasta pārvalde, sociālais darbinieks, bibliotēka, vetārste, lauku pārraudzības speciālists, frizētava un senioru biedrība "Sīļukalna Zilais lakatiņš". Pagasta pārvaldē tiek uzklausīti vietējie iedzīvotāji, pārvaldes kompetencē ietilpst jautājumu risināšana, kas skar pagasta teritoriju, sadarbība ar citām iestādēm, pagasta ceļu un kapsētu uzraudzība. Šeit vietējie iedzīvotāji var samaksāt nekustamā īpašuma nodokli un komunālos maksājumus.

Pagastā strādā sociālais darbinieks. Cilvēki izmanto iespējas saņemt pabalstus, nereti gadās, ka pabalsta saņemšana tiek pamatota ar vienkāršu argumentu: man pienākas. Kā algoto pagaidu darbu strādnieki mēnesī tiek nodarbināti seši cilvēki.

No pagasta pārvaldes budžeta iedalīti 1138 eiro medpunkta remontam, tiks sakārtota iekšējās ūdensapgādes un apkures sistēma. Ģimenes ārste Margarita Krole pieņem pacientus vienu reizi nedēļā, bet katru dienu šeit strādā viņas palīgs Anna Vaivode.

Sīļukalnā lielākais uzņēmums ir SIA "Alberts GS", kas nodarbojas ar dolomīta ieguvi. Pārsvarā iedzīvotāji nodarbojas ar piena un gaļas lopkopību. Joprojām darbojas bijušās kolhozu kaltes, kas ir privatizētas. 42,5% no Sīļukalna teritorijas aizņem lauksaimniecībā izmantojamās platības, bet 53% no lauksaimniecības zemēm ir meliorētas. Daži zemnieki vēlētos paplašināties, bet ir problēma ar zemes platību. No amatniekiem pazīstamākais ir kokapstrādes meistars Jāzeps Krasovskis, kura darbi skatāmi arī izstādēs.

Kā lielāko problēmu Arnis Opolais min pašvaldības autoceļu stāvokli. Pašvaldības ceļu kopgarums pagastā ir gandrīz 50 km, lielākā daļa no tiem ir grants ceļi. Tikai 8% ceļu ir labā tehniskā stāvoklī, 72% apmierinošā stāvoklī, bet 20% ir sliktā stāvoklī. 2014. gadā Sīļukalna pagasta ceļu uzturēšanai piešķirti 24 100 eiro. Lielākie ceļu remontdarbi notika 2012. gadā, kad ar Eiropas fondu līdzfinansējumu tika rekonstruēti divi pagasta autoceļu posmi: Reiņi-Brokas un Bojāru Eriņi-Brokas. Ar valsts piešķirto mērķdotāciju nepietiek pat ceļu seguma periodiskās uzturēšanas remontdarbiem, līdzekļi tiek izlietoti ceļu uzturēšanai ziemā, planēšanai, greiderēšanai un neatliekamajiem avārijas remontdarbiem. Pagājušajā ziemā izdevās ietaupīt apmēram 4,5 tūkstoši eiro, toties papildus bija jāgreiderē. Tādi laika apstākļi kā pagājušajā ziemā un ilgstošais pavasaris veicina ceļa seguma pasliktināšanos. Aprīļa beigās tiks veikta ceļu nomaļu grunts uzauguma noņemšana un izlīdzināšana, tādēļ ceļu lietotājiem gaidāmas īslaicīgas neērtības, turpināsies pērn aizsāktie remontdarbi, sānu grāvju tīrīšana, bedru iesēdumu aizbēršana, bojāto caurteku nomaiņa un izbūve. Saprotama ir iedzīvotāju vēlme braukt pa labiem ceļiem, bet tad finansējumam ir jābūt 3-4 reizes lielākam. Par kritisko stāvokli ceļa posmos Stabulnieki – Sīļukalns – Varakļāni un Galēni – Sīļukalns – Stirniena vēstule ar iedzīvotāju parakstiem sūtīta Satiksmes ministrijai un citām atbildīgām institūcijām, bet saņemta atbilde, ka naudas līdzekļu trūkuma dēļ remonti nav iespējami. Taču priecē, ka pēc nemitīga iedzīvotāju lūguma tika atrasti līdzekļi asfalta seguma ieklāšanai posmā Sīļukalns – Galēni. Beidzot līdz novada centram iespējams nokļūt pa asfaltētu ceļu. Viskritiskākais ir posms Galēni – Sīļukalns – Stirniena pie Čaunānu ciema, kur šķīdoņa laikā pat nekursē autobusi, tādēļ tiek vākti iedzīvotāju paraksti, un jācer, ka finansējums tiks atrasts. Arnis Opolais piezīmē, ka transportlīdzekļa ekspluatācijas nodoklis laukos, braucot pa sliktiem ceļiem, ir tikpat liels, cik, piemēram, Rīgā, kur labs asfalta segums.

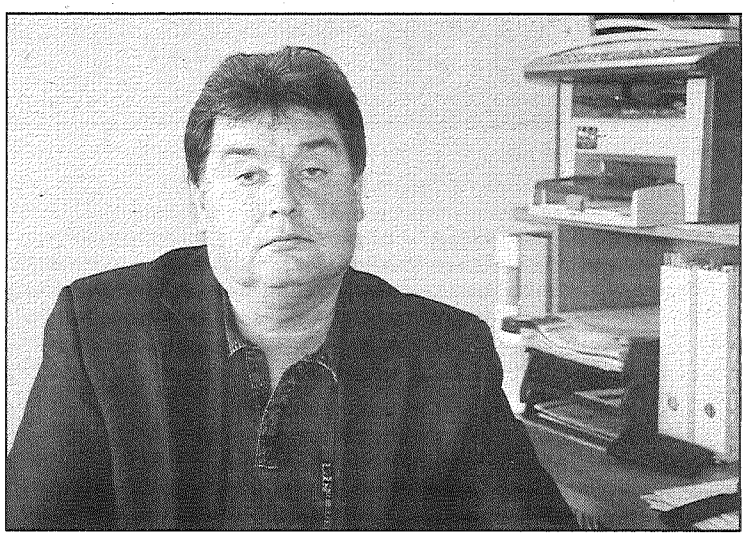

● Riebiņu novada Sīļukalna teritoriālās pārvaldes vadītājs Arnis Opolais, iepazīstinot ar sava pagasta dzīvi, iezīmē vienu no galvenajām lauku pagastu problēmām – sliktais ceļu stāvoklis bremzē attīstību.

Sīļukalna pamatskolā mācās 45 skolēni, tajā skaitā deviņi pirmsskolas vecuma bērni. Arnis Opolais uzsver, ka ļoti gribētos, lai skola šeit pastāvētu: "Ja nebūs skolas, nebūs vajadzīgs pagasts." Šogad 9. klasi beigs pieci skolēni, bet nākamgad izlaiduma nebūs, jo trūkst klases. Skolēniem ir labi sasniegumi mācībās un sporta sacensībās. Skolā darbojas viena no trim pagasta iedzīvotāju biedrībām – "Saulrozītes", ko vada skolas direktore Marija Bernāne. Piesaistot līdzfinansējumu, šogad iegādāti jauni tautas tērpi bērnu folkloras kopai "Saulrūžeņa". Vēl pagastā darbojas senioru biedrība "Sīļukalna Zilais lakatiņš", ko vada Anisija Putine, un Anitas Upenieces vadītā biedrība "Sīļukalna Gundegas". Pagasta teritorijā darbojas divi mednieku kolektīvi.

Uzņēmējdarbība laukos dzimst no patriotisma

SIA "Alberts GS" ir vienīgais ražošanas uzņēmums Sīļukalna pusē un nodarbojas ar augstas kvalitātes dolomīta šķembu ieguvi, iepazīstina dolomīta karjera "Sīļukalns 2" vadītājs ALBERTS UPENIEKS.

SIA "Alberts GS" ir daudznozaru uzņēmums, kas nodarbojas ar būvniecību, būvuzraudzību, projektēšanu, transporta pakalpojumiem, strādā būvobjektos Krievijā, Baltkrievijā, Ukrainā. Sabiedrību nodibināja Edgars Stikāns, kurš dzimis Sīļukalnā, bet patlaban attīsta savu biznesu Rīgā. Sīļukalnā viņš tiek dēvēts par savējo un savas dzimtās vietas patriotu.

Dolomīta slānis ir viscaur Latvijas teritorijā, bet tas atrodas ļoti dziļi zem augsnes, kas sadārdzina ieguvi, un visbiežāk tam nav vajadzīgās cietības. Sīļukalna dolomīta karjera izpēte notika pagājušā gadsimta 50. gados. Tuvākie šāda veida karjeri ir Jersikā un Pēterniekos. Padomju laikā karjers darbojās neilgi, bet kā dolomīta karjers "Sīļukalns 2" atsāka darbu 2007. gadā. Dolomīta ieguve šeit notiek ar jaunām tehnoloģijām. Uzņēmuma rīcībā ir jauna jaudīga tehnika – kāpurķēžu ekskavators, frontālais iekrāvējs, kravas mašīna, pārvietojamais drupinātājs, tiek sniegti arī tehnikas nomas pakalpojumi.

● Dolomīta karjera „Sīļukalns 2" vadītājs Alberts Upenieks dalās pārdomās, ka ražošana, ja to vairāk atbalstītu valsts līmenī, mazinātu cilvēku aizplūšanu no laukiem.

Sīļukalna dolomīta karjers ir atpazīstams un noslogots, jo šeit tiek iegūtas augstas kvalitātes dažādu frakciju šķembas, ko izmanto ceļu būvē un būvniecībā. Ceļš Steķi – Priekuļi – Preiļi tika rekonstruēts, izmantojot vietējās dolomīta šķembas. Zemnieki labprāt iegādājas kaļķojamo materiālu, lai samazinātu augsnes skābumu.

Dolomīta ieguve tiek saskaņota ar vides aizsardzības organizācijām. Kad dolomīta iegulas tiks izstrādātas, vietā būs neliels ezeriņš. Pīles un mazas zivtiņas ūdenī dzīvo jau tagad, liecinot, ka dabā viss atjaunojas.

Ja šeit varēs strādāt un nopelnīt, tad cilvēki paliks uz vietas, uzskata Alberts Upenieks. Dolomīta karjerā nodarbināti seši vietējie iedzīvotāji. Darbam karjerā ir sezonāls raksturs, un vasarā tiek piesaistīti vietējie jaunieši. SIA "Alberts GS" īpašnieka Edgara Stikāna plānos ir Sīļukalnā atvērt arī nelielu betona ražotni, kas ražos celtniecībā nepieciešamas betona detaļas.

Alberts Upenieks dalās pieredzē, ka uzņēmējdarbību laukos apgrūtina ceļu stāvoklis. Uzņēmējiem varētu būt lielāks atbalsts no valsts puses, darbu ierobežo smagnēja likumdošana. Vietējā pašvaldība, cik var, tik dara, bet iespējas palīdzēt ir ierobežotas.

Alberts Upenieks ir Riebiņu novada domes deputāts, kā vienu no sāpīgākajām tēmām viņš min mazās lauku skolas, kas ir uz slēgšanas robežas. Ļoti sāp, ka arī Sīļukalna pamatskolai draud slēgšana, jo nav, kas skolas solos mācās. Aizslēdzot vietējo skolu, tiek apcirptas dzimtas saknes, zūd piesaiste dzimtajai vietai. "Es negribētu braukt nekur projām, jo, pirmkārt, mums ir skaista daba. Latgale ir unikāla ar cilvēku labestību, to nevar mākslīgi izveidot, un citur tā nav. Esam unikāli ar viensētām, ar dzīvesziņu, bet diemžēl tas zūd. Tie, kas šeit, Sīļukalnā, dzīvo, ir stipri, darbīgi un gaiši cilvēki," akcentē Alberts Upenieks.

Nosprausta augsta latiņa

"Ja cilvēks kaut ko ļoti vēlas, viņš meklē iespējas, ja viņš negrib, viņš meklē iemeslus" – šāda sentence atrodas pie sienas Sīļukalna kultūras nama vadītājas ANITAS UPENIECES darba kabinetā. Anita Upeniece vada trīs tautas deju kolektīvus, senioru deju grupu un dramatisko kolektīvu. Aizrautīgā un sirsnīgā stāstījumā viņa iepazīstina ar sava pagasta kultūras dzīves norisēm, kas nav tikai slavenās Sīļukalna balles vien, bet daudzas aktivitātes visiem pagasta cilvēkiem kopā.

Ienākot Sīļukalna kultūras nams vēl smaržo pēc krāsas. Pagājušajā gadā lielā zāle savā pastāvēšanas trīsdesmitajā gadā beidzot pieredzēja remontu, bet tagad pašu spēkiem izremontēta mazā zāle. Cilvēki šeit var nākt un darboties labiekārtotās telpās.

Sīļukalnā darbojas **desmit** pašdarbības kolektīvi: pieci deju kolektīvi (jauniešu un vidējās paaudzes tautas dejas, senioru dejas, ritma dejas, jauniešu mūsdienu dejas), četri vokālie ansambļi (sieviešu, vīriešu, senioru un jauniešu vokālais ansamblis) un teātra kopa. Lai radītu atpazīstamību dzimtajai vietai, kolektīviem nav citu nosaukumu, bet tie nes Sīļukalna vārdu.

Izvēle ir plaša, lai katrs varētu iesaistīties atbilstoši savām interesēm, atliek tikai nākt un darboties. Ņemot vērā iedzīvotāju skaitu, vairāki nokomplektēti deju kolektīvi ir spilgts apliecinājums lauku cilvēku vēlmei pašapliecināties un izpausties kultūrā. Pašdarbniekiem ir savas saimniecības, un, visu dienu fiziski strādājuši, vakaros viņi sanāk uz mēģinājumiem. Sabiedriskajā dzīvē iesaistās veselas ģimenes, atklājušas, ka, darbojoties visiem kopā, var gūt daudz pozitīvu emociju un ģimene kļūst saliedētāka.

Daudzi jaunieši nedzīvo uz vietas, visi mācās vai studē, un nereti gadās, ka vispirms nepārbrauc mājās, bet uzreiz vakarā dodas uz mēģinājumu. Anita Upeniece stāsta, ka neviens nav speciāli jāmudina nākt uz mēģinājumiem. Lekcijās vai darbā aizvadīta nogurdinoša diena, bet kopā būšanai draudzīgā atmosfērā ir īpašs pievilkšanas spēks.

Turpinājums 7. lappusē.

Nosprausta augsta latiņa

Sākums 6. lappusē.

Anita Upeniece ņēmusi vērtē, ka veiksmīgu pasākumu organizēšanā svarīga ir arī atrašanās vieta, šajā ziņā Sīļukalnam paveicies, jo tas ir uz bijušo Jēkabpils, Rēzeknes, Madonas un Preiļu rajonu robežas. "Neesam izlepuši, esam priecīgi par to, kas mums ir," pieticīgi saka Anita, kaut gan Sīļukalnā balles spēlējušas grupas "Tranzīts", "Kantoris 04", Inga un Normunds, "Credo", "Musiqq", uzstājusies Liene Candy un daudzi citi. Ņemot vērā, ka Sīļukalns nav nekāds lielais centrs, piedzīvoti dažādi kuriozi. Piemēram, kāda mūziķe reiz satraukusies: "Jūs domājat, būs cilvēki? Vai tajā pilsētā, kur es braucu, ir viesnīca?" – bet neviltots pārsteigums ir, kad sagaida atsaucīgas publikas pilna zāle. Vecāki nebaidās uz šejieni laist savus bērnus, jo zina, ka te ir kārtība. Pat pārsteidz, ka mūsdienu jaunieši uz balli nāk uzvalkos un meitenes svārkos vai kleitās. Apmeklētāju ir simti, bet zālē valda kārtība. Anitas Upenieces pārliecība ir, ka kultūras nams ir domāts cilvēkiem, lai nāk, lai darbojas. Publika sev dāvāto uzticību līdz šim ir attaisnojusi.

Kopā ar grupu "Galaktika" janvārī tiek rīkota dzimšanas dienu ballīte, "viens superīgs pasākums", kad ikviens var nosvinēt savu dzimšanas dienu. Pasākums pulcē vairākus simtus apmeklētāju. Zālē ir milzīga dzimšanas dienas torte un šampanietis, pasākumu vada Latvijas Radio 2 DJ Aivis.

Kultūras namā notiek dažādi pasākumi pagasta ļaudīm – pašdarbības kolektīvu uzstāšanās, sadraudzības vakari ar citu pagastu kolektīviem. Pasākumu idejas ne no kā nerodas, tādēļ ir ļoti svarīgi braukt vienam pie otra un mācīties, pārņemot labo praksi.

Pirms piecpadsmit gadiem izveidojās biedrība "Sīļukalna Gundegas", kurā darbojas četrpadsmit aktīvas sievietes. Sākumā tika aicināti lektori psiholoģijā no resursu centra sievietēm "Marta". Daudzi bija pārsteigti, ka tik tālu laukos ir cilvēki, kurus vispār kaut kas tāds interesē. "Ja mēs sēdēsim un gaidīsim, ka kaut kas notiks no augšas, nekā nebūs, pašām ir jādarbojas," pārliecināta ir Anita Upeniece. Lauku sievietēm nav jāsēž tikai mājās un jāstrādā kūtī, sievietēm vajag ko vairāk, pirmkārt, apzināties sevi kā sievieti. Pateicoties biedrībai, augusi sieviešu pašapziņa, lauku sievietes kļuvušas atvērtākas un sabiedriskākas. Jo vairāk sanāk kopā, jo vairāk grības pašām darboties, piemēram, pagasta centrā ir atvērta sava frizētava. Nodarbības psiholoģijā ir mācījušas labāk saprasties ģimenēs, devušas cerību, ļāvušas sasparoties.

● Sīļukalna kultūras un sabiedriskajā dzīvē ir tik daudz notikumu, ka pašsaprotams šķiet kultūras nama vadītājas Anitas Upenieces jautātais: "Kāpēc diennaktī nav 26 stundas?" Anitai Upeniecei 2013. gadā piešķirts Riebiņu novada Gada cilvēka tituls, viņa ir viena no konkursa "Sieviete Latvijai 2013" nominantēm.

Biedrības paspārnē izveidots ģimeņu centrs. Ideja par to radās, kad vecāki nāca uz deju mēģinājumiem, bet nebija, kur atstāt mazuļus. Lai piesaistītu finansējumu telpas remontam, tika rakstīts projekts, bet līdzekļi tika piešķirti tikai būvmateriālu iegādei, tāpēc remontdarbus pašu spēkiem veica ģimenes, liels un mazs šeit ir pielicis savu roku.

Ģimeņu centrā nodarbības vada priesteris Andris Ševels, notiek atsevišķas lekcijas jauniešiem, māmiņām, sievām un vīriem. Lekcijās dažādas tēmas tiek aplūkotas ne tikai no garīgās puses, bet arī ar ievirzi psiholoģijā, pievēršot uzmanību dzīves vērtībām un tam, ka visa pamats ir stipra ģimene. Lekcijas ir ļoti apmeklētas gan tāpēc, ka cilvēkus šīs tēmas interesē, gan arī tāpēc, ka tās tiek pasniegtas ļoti saistošā veidā. Ar priestera Andra Ševela gādību sīļukalniešiem bija iespēja doties ekskursijā pa Polijas svētvietām.

Vēl viena labiekārtota telpa ir nesen izremontētā virtuve. Ar projekta līdzfinansējumu iegādāts viss nepieciešamais aprīkojums, bet būvmateriāli gādāti par pašu līdzekļiem un remontdarbus veica ģimenes. Plānots rīkot radošās darbnīcas ēst gatavošanā un galda klāšanā, tiek domāts arī par tradicionālā kulinārā mantojuma saglabāšanu, tādēļ tiks cepta maize un lauku tortes. Būs radošās darbnīcas jauniešiem, atsaucība, ka viņi ko tādu vēlētos, ir. Ja paši pielikuši savu roku telpas labiekārtošanā, tad attieksme ir cita.

Biedrība iesaistās kultūras nama pasākumu organizēšanā un rīko dažādas aktivitātes, kur aicināts piedalīties ikviens. Notiek radošas rokdarbu darbnīcas, un ir apgūts gandrīz viss: dekupāža, stikla kodināšana, rotu darināšana. Arī tagad kultūras namā skatāma vietējo rokdarbnieču izstāde. Pirms Ziemassvētkiem tiek rīkots tirdziņš, ja darbs iepaticies vēl kādam, tad laiks nav ieguldīts velti, un rokdarbniecei ir stimuls strādāt tālāk. Katru gadu pirms Ziemassvētkiem ar pašu sarūpētām dāvaniņām biedrības aktīvistes apmeklē visus vientuļos pensionārus, un viņas ir ļoti gaidītas. Novada sociālajam dienestam nodotas savāktās bērnu drēbes un trauki.

Pagasta kultūras dzīvē ar entuziasmu un enerģiju iesaistās senioru biedrība "Sīļukalna Zilais lakatiņš". Pēc pašu iniciatīvas ir nodibināta deju grupa "Pagrieziens". Anita Upeniece stāsta, ka neviens no vietējiem nav atteicis palīdzību. Aizkustinoši bija tas, ka pirms pašiem Ziemassvētkiem seniori, noguruši pēc mēģinājuma, sanesa zālē un izpakoja tikko piegādātos jaunos krēslus. Zāles atklāšanas pasākumā visi mielojās ar pašu sarūpēto cienastu. Tādi brīži dod gandarījumu: "Kultūras namā ar idejām vien nepietiek. Vari būt ģēnijs, bet bez komandas tu esi nekas. Mums ir fantastiski cilvēki!", ar gandarījumu saka Anita Upeniece.

Senioriem rosīga sabiedriskā dzīve

Sīļukalna pagastā deviņus gadus darbojas senioru biedrība "Sīļukalna Zilais lakatiņš", kuru vada ANISIJA PUTINE. Biedrība aktīvi izmanto iespējas iesaistīties dažādos projektos un gūt finansējumu savām aktivitātēm.

Anisija Putine sākumā darbojās biedrībā "Sīļukalna Gundegas". Atsevišķa senioru biedrība tika izveidota, jo arī vecākās paaudzes cilvēkiem grībējās sanākt kopā, lai svinētu dažādus sadzīves un gadskārtu svētkus. Ilgu laiku šī bija vienīgā Riebiņu novada senioru biedrība, bet šogad senioru biedrība tiek veidota arī Riebiņu centrā.

Senioru biedrība "Sīļukalna Zilais lakatiņš" apdzīvo pagasta ēkas pārvaldes otro stāvu, kur iekārtota darba telpa, trenažieru telpa, zāle un arī virtuve. Viss nepieciešamais aprīkojums, mēbeles, trenažieri iegādāti ar dažādu projektu līdzfinansējumu. Ar Kopienu iniciatīvu fonda finansējumu iekārtota virtuves telpa un iegādāta sadzīves tehnika.

Patlaban tiek šūdināti jauni tērpi senioru ansamblim un deju grupai. Tas ir viens no lielākajiem biedrības projektiem, kur finansējums saņemts no LEADER programmas, bet projektu līdzfinansē Riebiņu novada dome. Dokumentāciju sakārtot palīdzēja Riebiņu novada attīstības un plānošanas daļas vadītāja Inese Reitāle. Anisija Putine norāda, ka dalība projektos ir brīvprātīgais darbs, kas netiek apmaksāts, bet kādam tas ir jāuzņemas. Mudina darboties arī tas, ka līdz šim atteikumu nav bijis un ieguldītais darbs ir novērtēts. Projektu rakstīšana ir sarežģīta, bet tas tomēr nav nekas neiespējams.

● Senioru biedrības „Sīļukalna Zilais lakatiņš" vokālā ansambļa mēģinājumā tiek apgūta ansambļa vadītāja Jāņa Putina sacerēta dziesma ar Kornēlijas Apškrūmas vārdiem. Attēlā no kreisās: Jānis Putins, Leontīne Briška, Mirdza Šondore, Veronika Seržane, Janīna Bluzma, Vanda Stikāne, biedrības vadītāja Anisija Putine. Mēģinājumā klāt nebija Jevģenija Sērmā, Anna Vaivode, Otīlija Bērziņa.

Otrdienās uz mēģinājumiem sanāk vokālais ansamblis un deju grupa, bet viss kolektīvs kopā tiekas reizi mēnesī. "Galvenais, ka vecie cilvēki netiek atstumti malā, mēs ejam kopā visi – jaunākie, vidējā paaudze un vecākie", stāsta Anisija Putine par pasākumiem vietējā kultūras namā. Vecākās paaudzes cilvēki vairāk uzturas mājās, tādēļ jo svarīgāk ir iesaistīties sabiedriskajā dzīvē vai tiekoties vienkārši aprunāties ar citiem. Vairākas kundzes no attālākām lauku vietām uz mēģinājumiem dodas ar autobusu, kādai nākas braukt pat trīsdesmit kilometrus. Tas apliecina, cik daudz viņām nozīmē kopīgi pavadītais laiks.

Senioru biedrība piedalās vietējā kultūras nama pasākumos, vokālo ansambļu novada skatē, sadraudzības vakaros tiekas ar citām senioru biedrībām, dodas ekskursijās pa Latviju, cenšas izmantot iespējas piedalīties dažādās interesantās akcijās – datorapmācības programmā "Pieslēdzies, Latvija!" apgūtas iemaņas darbam ar datoru, 2006. gadā NATO samita viesiem Rīgā tika dāvināti arī četrdesmit Sīļukalna rokdarbnieču cimdu pāri. Biedrība iesaistās Latgales senioru apvienībā, brauc uz Rīgu aizstāvēt savas tiesības. Šobrīd notiek gatavošanās Latgales senioru dziesmu un deju svētkiem, kas jūlijā notiks Daugavpilī.

6. un 7. lappusi sagatavoja I.Šņepste. Foto: A.Šņepsts

Nāves briesmas, ko rada arī kūlas un atkritumu dedzināšana

Tiklīdz nokūst sniegs, laukos un pilsētās daudzi metas dedzināt pērno kūlu, pamatojot to ar tīrības un kārtības ieviešanu. Dedzina savāktās pērnās lapas, zarus un dažnedažādus atkritumus — PET pudeles, plastmasas iepakojumus, gumiju, izolācijas materiālus. Vārdu sakot, melnu dūmu mutuļi ceļas gaisā, vēja nesti tinas pāri apdzīvotām vietām. Skaidra lieta — cilvēki to visu ieelpo un neiedomājas, kādu ļaunumu nodara savai un apkārtējo veselībai, uzņemot organismā DIOKSĪNUS.

Kā cilvēkiem kaitē šīs vielas, stāsta toksikologs, Rīgas Stradiņa universitātes asociētais profesors, **Viesturs Liguts**.

Pats sev ienaidnieks

«Dioksīni ir kopīgs termins daudzveidīgai ķīmisko vielu grupai. Daži ir ļoti toksiski, spēcīgi kaitē dabai un cilvēkam. Ja kaitīgumu ar acīm neredzam, nevajag naivi cerēt, ka tas mūs neskar. Bieži vien cilvēks prātuļo globāli — ak, laši jūrā saindēti... Taču pats vieglu roku iemet plītī plastmasas gabalu un kļūst līdzdalībnieks dioksīnu radīšanā — palaiž pasaulē indi,» saka Viesturs Liguts.

Rūpnieciskajās atkritumu sadedzināšanas iekārtās ir aptuveni 1000 grādu temperatūra, tādēļ viss tiek iznīcināts. Tā nenotiek, ja dedzina zemākā temperatūrā — ugunskurā vai krāsnī. Rodas nepilnīgas sadegšanas blakusprodukti, ļoti bīstamas piesārņojošas vielas, kas nonāk vidē mūsu rīcības dēļ. Nemetīsim ugunī arī avīzes, žurnālus un citu papīru, jo tas mēdz būt balināts ar hloru, kas ir toksiska viela.

Atkritumi sadeg un it kā izkūp dūmos. Tomēr reizē ar tiem gaisā nonāk indīgas vielas — hlorsavienojumi un dioksīni. Nelāgo piesārņojumu uzņemam **gan caur ādu, gan ieelpojot, gan apēdot.**

Dūmi nosēžas tuvējā apkārtnē, īpaši tad, ja atmosfēras spiediens ir zems. Nolīst lietus, un bīstamās vielas jau nonākušas augsnē. Dioksīni bioloģiski nenoārdās, turpat vien paliek. Pamazām tiek ūdenī, tātad — iekļūst barības ķēdē.

Vispirms saindējas ūdens ekosistēmā mītošais planktons, bet ar to barojas zivis, ko ceļam savā galdā. Šīs indes galvenokārt uzkrājas treknajās zivīs, piemēram, lašos, siļķēs, reņģēs, īpaši to aknās, ikros, pieņos.

Lopbarības gatavošanā izmanto arī zivju miltus, tātad dioksīnus iespējams uzņemt, ēdot gaļu, šādi pakļaujot sevi piesārņojuma toksiskajai iedarbībai.

Saskaņā ar jaunākajiem pētījumiem maksimālā dioksīnu koncentrācija, ko drīkstētu uzņemt ar pārtiku, ir četri pikogrami diennaktī uz ķermeņa svara kilogramu. Tas ir ļoti niecīgs daudzums — grama triljonā daļa. Protams, pārtika tiek kontrolēta, tomēr ik pa laiciņam pasaulē uzliesmo kāds tā dēvētais dioksīna skandāls.

Dāvana pēctečiem

«Izpētīts, ka dioksīni koncentrējas dzīvo organismu taukaudos. Jo vairāk tauku, jo vairāk iespēju uzkrāties,» skaidro toksikologs. Tie *piekeras* visur, kur ir taukaudi, tātad nonāk arī šūnu membrānās, aknās, liesā, smadzenēs.

Ja ir paaugstināta dioksīnu koncentrācija organismā, var rasties **nervozitāte, nepatika pret aukstumu, salšanas sajūta, parādīties ādas izsitumi, galvassāpes, slikta dūša.**

Dioksīni uzkrājas, akumulējas, sasniedz kritisko slieksni. Taukaudos šo toksisko vielu koncentrācija var palielināties līdz pat 70 000 reižu. Latentais jeb slēptais periods mēdz ilgt vairākus mēnešus. Pēc tam var rasties dažādas kaites — **aizkuņģa dziedzera iekaisums, izmaiņas vairogdziedzerī, sirds asinsvadu vai plaušu slimības, cukura diabēts.** Cieš endokrīnā sistēma, mazinās organisma aizsargspējas.

Pasaules Veselības organizācija ierindojusi dioksīnus pirmajā vietā kancerogēnu grupā, tas nozīmē, ka ir pierādīts — šīs vielas spēj izraisīt ļaundabīgus audzējus.

«Tomēr pētījumi par dioksīnu ietekmi uz veselību ir vēl visai nepilnīgi. Zināms, kā šīs indes iekļūst organismā, kādus orgānus bojā, bet nav skaidrs starpposms — kā dioksīni organismā uzvedas, kāds ir to toksicitātes mehānisms.

Sirds asinsvadu kaites ir ļoti izplatītas, tātad, piemēram, var pieļaut, ka daļai pacientu kā slimības ierosinātāji bijuši tieši dioksīni. Tomēr to nav iespējams pierādīt ar ikdienas klīniskajām laboratoriskajām metodēm,» saka Viesturs Liguts.

Latvijā pagaidām nevar laboratoriski noteikt, kādā daudzumā organismā uzkrājušies dioksīni. Ja kāda pētījuma ietvaros nepieciešams veikt analīzes, materiālus sūta uz citām Eiropas valstīm.

Pirms vairākiem gadiem Rīgas Stradiņa universitātes Darba vides un veselības institūts pētīja dioksīnu un citu kaitīgo ķīmisko vielu daudzumu mātes pienā, jo noturīgie organiskie piesārņotāji koncentrējas piena taukos. Izrādījās, ka mūsu māmiņu organismā indīgās vielas tomēr nebija uzkrātas pārmērīgā daudzumā.

Toksiskās vielas ne tikai izdalās ar mātes pienu, bet spēj iekļūt arī placentā. Tātad bērns tās var uzņemt jau mātes miesās. Nedzimušais mazulis ir īpaši jutīgs pret šādu ietekmi. Tas, iespējams, var radīt dažādas nelāgas izmaiņas, ietekmēt centrālās nervu sistēmas un vielmaiņas attīstību.

Tikai daži pikogrami

«Tā nav inde, kas nogalina uzreiz, **piesārņojums iedarbojas ilgstošā laikā**. Dioksīni pamazām izvadās no organisma, taču tas notiek ilgi — vismaz septiņus gadus. Turklāt viena deva noārdās, bet tas nenozīmē, ka cita šajā laikā nenāk klāt — un dioksīni atkal uzkrājas,» skaidro profesors. Ja cilvēks, piemēram, strādā rūpniecības uzņēmumā, kur ir paaugstināts šo vielu daudzums, visdrīzāk, organisms nekad nebūs tīrs no šīm indēm.

Dakteris Liguts savā praksē nav sastapis akūtu saindēšanos ar dioksīniem. Var pieļaut, ka cilvēkiem, kuri nonākuši klīnikā pēc ugunsgrēka dūmu ieelpošanas, tas ir viens no veselības pasliktināšanās faktoriem. Īpaši, ja dedzis miteklis vai birojs, kur ir plastikāta logi, plastmasa bagātīgi izmantota telpas apdarē un iekārtojumā.

Pirms vairāk kā trīsdesmit gadiem kādā Itālijas rūpnīcā, kas ražoja fenoksietiķskābi, noplūda vairāki kilogrami dioksīnu. Pēc avārijas daudziem simtiem cilvēku bija novēroti akūtas saindēšanās simptomi, apkārtnē atrada bojāgājušus dzīvniekus. Latvijas Vides aģentūra pirms desmit gadiem secināja, ka **Latvijā ap septiņdesmit procenti dioksīnu rodas nekontrolētas degšanas procesos, tostarp sadzīves atkritumu un kūlas dedzināšanā.**

Eiropas Savienībā izveidota stratēģija, lai apzinātu un mazinātu kaitīgo vielu, tostarp dioksīnu, klātbūtni. Pastāv normas, ko ievēro arī Latvijā. Bet stratēģija, kas skar katru no mums un ko katrs pats varam īstenot, ir pavisam vienkārša — nededzināsim atkritumus, lai cik ērti tas šķistu.

«36,6 C»

Bīstami

Noturīgie organiskie piesārņotāji, tostarp dioksīni:
✔ ir ļoti toksiski;
✔ ilgstoši saglabājas vidē — vajadzīgi pat gadu desmiti, līdz tie degradējas, veidojot mazāk bīstamas vielas;
✔ izgaro un pārvietojas pa gaisu un ūdeni ļoti lielā attālumā;
✔ uzkrājas dzīvo organismu taukaudos;
✔ visvairāk uzkrājas tajā organismā, kas atrodas pārtikas ķēdes augšgalā, tātad — cilvēkā.

Ko der zināt par imunitāti

Ja cilvēks ir uzņēmīgs pret dažādām slimībām, nevajag domāt, ka nav iespējams neko darīt, lai situāciju uzlabotu. Ir tikai jāizanalizē cēloņi.

Imunitāti negatīvi ietekmē liekais svars

Imūno sistēmu negatīvi ietekmē liekais svars. Ja cilvēkam ir lieks svars, šūnām, kas veido imūno sistēmu un atbildes reakciju, ir papildu slodze. Tā jātiek galā ar palielinātu darba apjomu — jāatpazīst svešie antigēni, to vidū baktērijas un vīrusi, kā arī jāuztver un jāpārstrādā uzņemtā barība. Turklāt kaloriju daudzums bieži vien ir daudz lielāks nekā organismam būtu nepieciešams. Līdz ar to imūnā sistēma bieži vien netiek galā ar paaugstināto slodzi, tāpēc cilvēki ar lieko svaru biežāk slimo ar elpošanas ceļu infekcijām, kā arī citām kaitēm.

Pārtikas piedevas maina imunitātes reakcijas

Daudzi cilvēki saasināti reaģē uz pārtiku vai tās komponentiem, kas izpaužas alerģijas veidā. Viens no iemesliem ir pārtikas uzņemšanas paradumu un tās kvalitātes izmaiņas laika gaitā. Piemēram, tagad cilvēki ļoti daudz uzturā lieto balto miltu ēdienus, to vidū baltmaizi, pīrādziņus, kūkas, cepumus, tortes. Agrāk vairāk bija rudzu maize, putraimi, mieži, auzu pārslas — šķiedrvielām, vitamīniem un mikroelementiem bagāti produkti. Tagad organisms olbaltumvielas miltos bieži vien uzskata par svešām, tāpēc nespēj pārstrādāt. Agrāk tādas reakcijas nebija.

Pie tam iepriekš cilvēki uzturā lietoja daudz dabiskākus produktus — tajos nebija ķīmisku un sintētisku piedevu, konservantu, emulgatoru, garšas pastiprinātāju, krāsvielu un citu piedevu. Visi nosauktie pārtikas sastāvā esošie komponenti šūnu līmenī izmaina savstarpējās atbildes reakcijas un attiecīgi arī imūnsistēmas atbildes reakcijas. Šo vielu pārstrāde ir papildu slodze organismam līdztekus infekciju un citu organismam svešo vielu «apkarošanai», ko uzņemam un sastopam apkārtējā vidē. Ķīmiskā substance maina šūnu — tā iet bojā un rada lokālu iekaisuma procesu.

Nodarbošanās ar sportu, fiziskās aktivitātes stiprina imunitāti — organisms tiek trenēts, ir spēcīgāks, līdz ar to ātrāka un spēcīgāka ir asinsrite un imunitāte — visi imūnās atbildes reakcijas veidošanās procesi ir stabilāki.

Novecošana vājina imunitāti

Visi organisma novecošanās procesi, kas skar imūno sistēmu, skar arī imūnās sistēmas atbildes reakcijas. Cilvēkam, kļūstot vecākam, sāk parādīties viss, kas ir darīts un kas ir noticis dzīves laikā, to vidū izslimoto un neizgulēto infekciju sekas, organisma pārslodzes, alkohola, nikotīna lietošanas ietekme, elpotā gaisa kvalitāte, dzīvesveids, ieradumi.

Visu šo iemeslu dēļ imunitātes atbildes reakcijas kļūst vājākas, un ar gadiem imunitāte samazinās. Nonākot kontaktā ar infekciju, mazi bērni un veci cilvēki ar infekcijas slimībām slimo biežāk nekā jaunieši un cilvēki brieduma gados. Imunitātes aktivitāti noteiktā līmenī var uzturēt ar veselīgu dzīvesveidu.

Daži ieteikumi, kā palīdzēt savai imunitātei

Lietojiet skābpiena produktus, jo tie satur baktērijas, kas labvēlīgi iedarbojas uz organismu, palīdz aizsargāt zarnu traktu no infekcijām un uzlabo imūnās sistēmas darbību.

Ēdiet ķiplokus. Tas ir antibakteriāls un pretvīrusu līdzeklis. Ēdiet tos katru dienu, un risks saaukstēties samazināsies par 35%. Pat ja tomēr saslimsiet, izārstēsieties krietni ātrāk. Nav obligāti grauzt ķiploka daiviņas, izmantojiet to kā garšvielu, gatavojot ēdienu. Ķiplokus labāk ēdienam pievienot saspiestus. Saspiesto ķiploku paturiet apmēram 10 minūtes, pēc tam pievienojiet ēdienam un gatavojiet ne ilgāk kā 15 minūtes uz mazas uguns, lai ķiplokā saglabātos vērtīgās vielas.

Nodarbojieties ar seksu. Amerikāņu zinātnieki atklājuši, ka tiem cilvēkiem, kas ar seksu nodarbojas ne mazāk kā divas reizes nedēļā, organisms izstrādā vairāk imūnglobulīna A — antivielas, kas nodrošina mūsu ādas un gļotādu aizsardzību.

«Veselības Rokasgrāmata»

Lappusi sagatavoja L.Kirillova

DAUGAVPILS

Latgales piensaimnieku biedrība iepērk bioloģisko pienu

Latgales piensaimnieku biedrība, kas šobrīd apvieno galvenokārt Daugavpils un Preiļu lauksaimniekus, iepērk bioloģisko pienu. «Latgales Laikam» par jauno pakalpojumu pastāstīja biedrības valdes loceklis, Ambeļu pagasta zemnieku saimniecības «Silmalas» saimnieks Oskars Matisāns un Demenes pagasta zemnieku saimniecības «BAR» īpašnieks Romualds Bleiders.

Biedrība bioloģisko saimniecību pienu iepērk sadarbībā ar SIA «EEMR Transport» ik pārdienas, maksājot divus centus vairāk nekā vidēji par konvenciālo saimniecību pienu.

Biedrība ik pārdienas savāc 10 tonnas bioloģiskā piena. Šobrīd to iepērk Lietuvas uzņēmums «Piena Žvaigzdes».

Lai realizētu biopienu, saimniecībai ir jābūt sertificētai, atgādināja Oskars, uzsvērdams, ka piena apjoms gan netiek reglamentēts, bioloģisko pienu var nodot gan mazās (divas līdz septiņas govis), gan lielās (līdz 100 un vairāk govis) saimniecības. Piensaimniekam obligāti jāuzrauga, lai baktērijas un somatiskās šūnas atbilstu visām prasībām, uzsvēra Romualds Bleiders.

Zemnieki stāsta, ka, diemžēl, aprīlī piena cena valstī sarukusi vidēji par 20 eiro par tonnu. «Man kā bioloģiskās saimniecības īpašniekam ir izdevīgi pārdot bioloģisko pienu arī tad, kad piena cena samazinās, jo par bioloģisko pienu maksā vairāk,» atzina Romualds Bleiders.

Latgales piensaimnieku biedrība faktiski bioloģiskā piena iepirkšanā ir pionieris, Latvijas uzņēmumi, kuriem ir uzstādītas bioloģiskās produkcijas līnijas, bioloģisko pienu neiepērk regulāri. Turklāt, kā teica Oskars, bioloģiskā piena iepirkšana būtu jāsāk tik un tā, jo valdība gatavo Ministru kabineta noteikumus, ka bioloģiskās saimniecības simtprocentīgu atbalstu saņems tad, ja savu bioloģisko produkciju, tostarp arī pienu, realizēs tam pārstrādes uzņēmumam, kurš ražo bioloģiskos produktus. Ja tas netiks darīts, tad zemniekam subsīdijas tiks izmaksātas tikai daļēji.

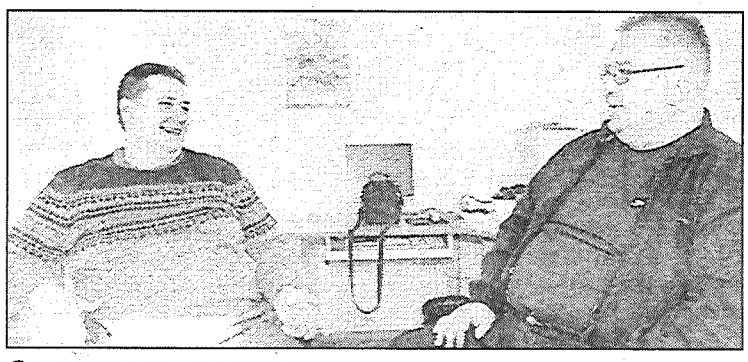

● Romualds Bleiders (no kreisās) un Oskars Matisāns sprież par bioloģiskā piena kvalitāti.

Romualds Bleiders atgādināja, ka bioloģiskā saimniekošana — tā ir saudzīga attieksme pret lopiem, zemi, cilvēkiem, vidi. Viņš ieteica sākt saimniekot ar 10 — 15 govīm. Tā varēs nodrošināt peļņu nesošu piena apjomu.

«Latgales laiks»

RŪJIENA

Vietas senioru mājā pieprasītas

Ik dienu ir aizņemtas vismaz 95 no 100 klientu aprūpei paredzētajām vietām sociālās aprūpes un rehabilitācijas centrā «Rūjienas senioru māja».

Centrs tika izveidots pirms četriem gadiem, lai sniegtu īslaicīgu un ilglaicīgu sociālo pakalpojumu vidzemniekiem. Pieredze rāda, ka Rūjienas senioru mājas piedāvāto aprūpi un palīdzību visplašāk izmanto Kocēnu, Burtnieku, Beverīnas novada, Rūjienas, Naukšēnu ļaudis, bet gadās pa klientam arī no attālākajām pašvaldībām, pat Rīgas puses.

«Senči dzīvoja kopā ar vecmāmiņām, vectētiņiem, bet mūsdienās sabiedrība mainās. Valsts veco cilvēku aprūpi ir uzlikusi uz pašvaldību pleciem. Tik tālu situācija ir sakārtota: ja cilvēks ir vientuļš, nespēj pats par sevi parūpēties, tad pašvaldība meklē vietu kādā no aprūpes centriem. Taču, ja vecajam, slimajam cilvēkam ir bērni, kaut viņi dzīvo tālu no dzimtajām mājām, atrast vietu sociālajā centrā jau ir tuvinieku rūpes. Ne tikai organizatoriskas, bet arī finansiālas,» uzsvēra direktors Jānis Roze un piebilda, ka senioru mājas pakalpojums ir ļoti pieprasīts, uz to klienti gaida rindā. Tā izmaksas ir no 425 līdz 500 eiro mēnesī atkarībā no tā, vai klients izmanto tikai aprūpes vai arī rehabilitācijas iespējas.

«Jaunākajam klientam, kurš pašlaik atgūstas pēc insulta, nav pat 50 gadu. Mūsu pakalpojumu izmanto ļoti dažāda vecuma cilvēki. Un daudzi, kas centrā tiek atvesti ratiņkrēslā, mājup dodas savām kājām. Daudzi klienti izmanto īslaicīgās aprūpes iespējas, kad, piemēram, jāapgūst jaunas pašapkalpošanās prasmes, pēc kādas smagākas operācijas, amputācijas. Tā kā Rūjienā nav slimnīcas, tad mūsu mājā īslaicīgi pakalpojumu izmanto arī daži klienti, kam nepieciešams būt ģimenes ārsta, ķirurga tuvumā, kuru prakses darbojas bijušās slimnīcas telpās,» daudzpusību raksturoja Jānis Roze.

Pieminētais, ka no 100 vietām regulāri ir aizņemtas 95, arī ir darba apzināta plānošana.

«Ir reizes, kad atbalsts kādai ģimenei tiešām ir nepieciešams burtiski ārkārtas situācijā. Par vēlu uzsākts meklēt vietu kādā no aprūpes centriem, bet slimnīcā paziņo, ka cilvēku izraksta. Ja klientam ir kāda garīga rakstura saslimšana, tad iespēja atrast brīvu vietu aprūpes centrā ir gandrīz neiespējama. Tuviniekiem «ūdens smeļas mutē», un vajadzīga palīdzība,» sacīja direktors un paskaidroja, ka Rūjienā, bijušās slimnīcas ēkas plašajās telpās, uzņēmīga, zinoša un atsaucīga darbinieku komanda labprāt palīdz klientiem, kam ir vecuma demence, Alcheimera slimība, un centrā nodrošina arī paliatīvo aprūpi.

«Ir iecere, ka vienā ēkas galā mēs varētu izveidot atsevišķu nodaļu dementiem klientiem jeb cilvēkiem ar ļoti smagiem psihiska rakstura traucējumiem, bet tam vajadzīgs nopietns finansiāls ieguldījums. Telpas ir specifiski jāpielāgo,» vērtēja Jānis, bet, zinot, ka pēc šāda pakalpojuma ir nepieciešamība, ir apņēmības pilns iespējas analizēt.

Jāpiebilst, ka pirms gada Rūjienas senioru mājā tika atvērts dienas centrs.

«Ne tikai aprūpe ir vajadzīga. Jāiegulda socializācijā, emocijās. Lielākā daļa no mūsu klientiem ir piedzīvojuši uzmanības trūkumu. Mājās ilgi dzīvojis viens, nav bijis, ar ko parunāties. Pārņem nožēla, kad uzzini, kā dzīvojis cilvēks ar vecuma demenci. Tuvinieki pa dienu viņu ieslēguši istabā, aizgājuši uz darbu. Šo slimību neizārstēsi, bet šiem klientiem tieši svarīgi ir būt cilvēkos, piedalīties mūzikas terapijas nodarbībās, kaut mazliet darboties, izmantojot sīko motoriku, vingrināt pirkstiņus, lai izdodas atcerēties vismaz to, kur šajā mājā ir viņa istabiņa,» sacīja Jānis un izrādīja dienas centra telpas, kur pietiek vietas, lai seniori, kurus interesē, apgūtu elementāras datorprasmes, skatītos dabas filmas, koncertu ierakstus, zīmētu, krāsotu, līmētu, reizi pa reizei apmeklētu arī dievkalpojumu.

«Cenšos izdibināt, ko seniori vēlas, lai šeit nodrošinātu interesantu dzīvošanu. Un esam novērojuši, ka gaišajās dienās centra telpās cilvēki tiešām atplaukst. Daži grib padarboties pie datora, daži vingrot, citi prasās lauką — pastaigās, pa dobēm rušināties.

● Ejot pa senioru mājas gaiteņiem, verot istabiņu durvis, aprūpes centra direktors Jānis Roze katram satiktajam sirmgalvim pasaka draudzīgu «Čau!», pajautā, kā klājas, dažu samīļo, citam uzsit pa plecu.

Ja ej pie cilvēka ar labsirdību, atvērtu sirdi, tad viņš tev uzsmaidīs pretim,» pārdomās dalījās dienas centra vadītāja Sandra Krastiņa un piebilda, ka šogad jaunu ideju ir ļoti daudz, jo palīgā nākuši brīvprātīgie. Pašlaik Rūjienas senioru mājā strādā Hosē no Spānijas, Antonija no Horvātijas un Anna no Anglijas. Hosē ir fizioterapeits, kurš vecos ļaudis mudina vingrot, Antonija dodas pastaigās, bet Anna piedalās radošās nodarbībās un sirmgalvjus cienā ar pašas ceptām kūkām.

Centra mājaslapā ievietota informācija par to, kāda ir tā vadības un senioru mājā strādājošo dzīves, attieksmes filozofija, proti, «mēs savam klientam dodam daudz vairāk iespēju nekā «vientuļa gulta»». Un lieki teikt, ka tā ir balta patiesība.

«Liesma»

JAUNJELGAVA

Mazulis ar kuplu asti

Jaunjelgavietes Irinas Bogdanovas dzīvoklī piecus gadus mīt neparasts mājdzīvnieks — vāvere. Viņu no meža atnesa Irinas vīrs. Zāģējot kokus, kādā no tiem bijusi vāveres ligzda ar vairākiem vāverēniem. Dzīvs palicis tikai viens. Lai mazais bezpalīdzīgais zvēriņš neaizietu bojā, nolēma mēģināt viņu izauklēt. Nosaukts par Mazuli. Iepazīts Mazuļa raksturs, izzināti iecienītākie kārumi, redzētas dusmas un paciesti kodieni un skrāpējumi. Saimniecei dzīvnieciņš uzticas visvairāk un zobus viņas rokā iecirtis tikai reizi. Viņu var paņemt plaukstā, pakasīt vēderiņu. Lai arī Mazulis pieder grauzēju dzimtai, mājās īpaši daudz blēņu neesot pastrādāts. Ja neskaita reizi, kad no vadiem nograuzta izolācija, pie tam vadi bijuši zem sprieguma.

Irina stāsta, ka vāvere ļoti necieš tos, kuri ož pēc cigaretēm, kā arī ir nikna uz kaķu saimniekiem. Paziņai ir kaķi, tāpēc, atnākot ciemos, vāverēna klātbūtnē viņa ilgi nevar būt. Ar skaņām un agresīvu uzvedību dzīvnieciņš izrāda lielu nepatiku.

No dzīves savvaļā vāverēns mantojis vēlmi slēpt barību. Tāpēc riekstu, sēklu un citas barības krājumus var atrast daudzviet dzīvoklī. Kad ciemos atnāk mazmeita, promejot jakas kabatā gadās atrast pa kādam riekstam. Pasniedz arī žāvētas sēnes. No veikalā nopērkamās dzīvnieku barības labprāt ēd kāmjiem paredzēto. Lai arī barības netrūkst ne ziemā, ne vasarā, sākoties aukstajam gadalaikam, vāverēns manāmi uzbarojas.

Ēdienkartē meža zvēriņam pārsvarā ir svaigi produkti — āboli, bumbieri, dažādas sēkliņas un rieksti. Ja vēlas ātri kļūt par Mazuļa draugu, ieteicams pacienāt ar ķirbja vai melones sēklām. Zobu asināšanai noder cietā valrieksta čaula.

Jaunjelgaviete stāsta, ka interesanta bijusi viņa «tikšanās» ar pirmo sniegu. Vāverēnu laukā nelaiž, bet sniegu, lielā vannā ienesa istabā. Tad varējuši nosmieties, skatoties, kā Mazulis ienirst sniegā, izrok aliņu un parādās jau citā vietā.

«Staburags»

Sargā savu velosipēdu pats

Iestājoties pavasarim un siltākam laikam, sākas velosezona, kas turpinās līdz pat rudens sākumam. Visu šo laiku, līdztekus aktīvai velosipēdu izmantošanai, palielinās arī velosipēdu zādzību gadījumi.

Piemēram, šajā gadā Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldē reģistrētas jau 62 velosipēdu zādzības, informē VP Latgales reģiona pārvaldes Kārtības policijas biroja prevencijas nodaļas inspektore Anastasija Laizāne. Tā 22. aprīlī Līvānos pie kāda lielveikala tika nozagti divi bez uzraudzības atstāti kalnu tipa velosipēdi 100 un 70 eiro vērtībā. Veicot izmeklēšanu, policija noskaidroja iespējamo zagli, notiek lietas apstākļu pārbaude. Viens nozagtais velosipēds atrasts.

Vairākumā gadījumu policijā uzsākti kriminālprocesi, tāpat daudzos gadījumos velosipēdi ir atrasti. Taču, lai pasargātu savu mantu un neiekļūtu nepatikšanās, svarīgi ievērot drošības pasākumus.

Policija aicina iedzīvotājus uzmanīgāk padomāt par savu velosipēdu drošību un dalās ar noderīgu informāciju.

Vietas, no kurām visbiežāk notiek velosipēdu zādzības:

✔ tirdzniecības centru stāvlaukumi;

✔ daudzdzīvokļu namu pagalmi, kāpņutelpas, pagrabtelpas, balkoni un šķūnīši;

✔ velosipēdu novietnes pie valsts un pašvaldību iestādēm;

✔ privātmāju pagalmi.

Pēc velosipēda iegādes:

✔ pieraksti tā datus;

✔ nofotografē savu velosipēdu;

✔ padari velosipēdu iespējami atpazīstamu, aplīmējot to ar gaismu atstarojošām plēvēm, krāsainiem elementiem vai citām pazīšanas zīmēm;

✔ interesējies pie velotirgotāja par iespējām reģistrēt savu velosipēdu datu bāzē. Velosipēdu reģistrācija ir brīvprātīga, bet ieteicama, lai palielinātu aizsardzību pret velo zādzībām un lai nodrošinātu reģistrēto velosipēdu papildu identifikāciju un atpazīstamību neplānotas "pazušanas" gadījumā (vairāk info *www.csdd.lv*).

Šādi rīkojoties, nepieciešamības gadījumā, palīdzēsi policijas darbiniekiem atrast un identificēt velosipēdu!

Ievēro šādus nosacījumus:

✔ neatstāj velosipēdu bez uzraudzības. Ļoti bieži velosipēds tiek nozagts divu līdz 20 minūšu laikā;

✔ novieto velosipēdu sev labi pārredzamā vietā;

✔ neatstāj bez pieskatīšanas velosipēdu uz automašīnas jumta bagāžnieka;

✔ atstājot velosipēdu kāpņu telpā vai pagrabā, ja iespējams, pieslēdz to pie kāda stacionāra objekta (radiatoriem, metāla konstrukcijām u.c.);

✔ neatstāj vairākus velosipēdus vienā telpā, jo, kā liecina daudzi gadījumi, vienlaicīgi tiek nozagti arī divi un vairāk velosipēdi;

✔ izvēlies un izmanto kvalitatīvas velosipēdu pretaizdzīšanas iekārtas (atslēgas);

✔ saslēdz velosipēdu ar vairākām, dažāda veida pretaizdzīšanas ierīcēm (drošības trosēm un U-veida saslēgiem);

✔ ja velosipēds ir dārgs, to var padarīt mazāk iekārojamu svešām personām, noņemot firmas uzlīmes.

Ja tomēr ir notikusi velosipēda zādzība, Valsts policija aicina par to ziņot tuvākajā policijas iecirknī. Kriminālkodekss paredz sodu par noziedzīgā kārtā iegūtas mantas, tajā skaitā velosipēda, pirkšanu vai pārdošanu.

Lieldienās no ūdens tilpnēm izcelti četri noslīkuši cilvēki

Lieldienu brīvdienās Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests (VUGD) ugunsdzēsēji glābēji no ūdens tilpnēm izcēluši četrus noslīkušus cilvēkus, ziņo VUGD Preses un sabiedrisko attiecību nodaļas priekšniece Inga Vetere.

Valsts policija izmeklēs negadījumu apstākļus. Tā kā ir iestājies silts laiks, tad, iespējams, ka daži jau mēģina atklāt peldsezonu.

Tādēļ VUGD atgādina:

• Peldēšanās sezonu ieteicams uzsākt, kad ūdens temperatūra ir sasniegusi +18 C.

• Peldieties īpaši šim mērķim paredzētās vietās.

• Nav ieteicams doties peldēties vienam. Ja tomēr dodieties, informējiet krastā palikušos par to.

• Nepārvērtējiet savus spēkus!

• Nepazīstamā vietā uzreiz nedrīkst lēkt ūdenī! Lēkt no tiltiem vai citādiem paaugstinājumiem ir kategoriski aizliegts.

• Pirms došanās ūdenī, NEKAD nelietojiet alkoholu. Ja esat reibumā, labāk palieciet krastā! Atcerieties, ka lielākā daļa cilvēku noslīkst tieši esot alkohola reibumā!

• Nepeldieties stipra vēja, negaisa laikā vai naktī!

• Ja esat pārkarsis saulē, ūdenī jāiet lēnām, lai nebūtu strauja ķermeņa temperatūras maiņa, tad var sākties krampji vai rasties problēmas ar sirdsdarbību.

• Pirms nodarbojieties ar kādu no ūdens sporta veidiem vai vizinieties ar laivu, kuteri vai citu peldlīdzekli, uzvelciet glābšanas vesti.

• Atrodoties uz matrača vai peldriņķa, nevajadzētu peldēt tālu no krasta.

• Nepeldiet aiz bojām, kas ierobežo peldvietu!

• Nepārvērtējiet savus spēkus! Dižošanās, ka varat aizpeldēt vistālāk vai pārpeldēt pāri upei, nav tā vērta, lai zaudētu dzīvību.

• Ūdenskrātuvēs nedrīkst lēkt ūdenī no tramplīna, laipas vai augsta krasta ne uz galvas, ne uz kājām — mediķu pieredze rāda, ka šādā veidā peldētāji ik gadu gūst smagas galvas un mugurkaula traumas, kas daudzos gadījumos rada invaliditāti vai beidzas ar nāvi.

• Bērni jāuzmana no viļņiem, kas var nogāzt no kājām vai radīt negaidītu izbīli.

• Piemājas baseinos nevajadzētu atstāt peldošas rotaļlietas, kas piesaista mazuļa uzmanību.

• Piemājas dīķi bieži kļūst par traģēdijas iemeslu, tāpēc bērnu nedrīkst atstāt pagalmā bez pieskatīšanas, ja tuvumā atrodas dīķis.

• Atrodoties pie ūdens, rotaļājoties ūdens tuvumā vai peldoties, pieaugušajam vienmēr jāpaliek bērna tuvumā.

• Ūdenī jāpieskata arī bērni, kuri jau labi prot peldēt, jo bērns var pārvērtēt savas peldēšanas spējas, aizpeldēt par tālu vai pēkšņi nobīties.

• Ja bērns kopā ar pieaugušajiem dodas līdzi izbraukumā ar laivu vai plostu, obligāti jāvelk drošības veste, jo tā vislabāk pasargās bērnu, ja viņš iekritīs ūdenī.

• VUGD aicina vecākus apzināties, ka atrašanās ar bērnu pie ūdens nav atpūta, bet gan divkāršs darbs, jo, pat uz sekundi novēršot uzmanību no bērna, var notikt liela nelaime.

Izsludināts mežu ugunsnedrošais periods

Valsts meža dienests no 17. aprīļa izsludinājis mežos ugunsnedrošo periodu. Meža īpašniekiem līdz ar ugunsnedrošā laikposma noteikšanu jānodrošina ugunsdrošības noteikumu prasību ievērošana mežā.

Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests (VUGD) atgādina, ka iedzīvotājiem aizliegts:

✔ kurināt ugunskurus mežā un purvos, izņemot īpaši ierīkotas vietas, kas nepieļauj uguns izplatīšanos ārpus šīs vietas;

✔ atstāt ugunskurus bez uzraudzības. Ugunskura vietu atstāj, kad uguns nodzēsta un gruzdēšana pilnīgi beigusies;

✔ nomest mežā, purvos vai uz tos šķērsojošiem ceļiem degošus vai gruzdošus sērkociņus, izsmēķus un citus priekšmetus;

✔ veikt mežā un purvos spridzināšanas darbus un organizēt šaušanas nodarbības, izņemot atbilstoši ierīkotas vietas;

✔ braukt ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem pa mežu un purviem ārpus ceļiem, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams ugunsgrēka dzēšanai, palīdzības sniegšanai nelaimes gadījumos un meža apsaimniekošanai;

✔ ekspluatēt mežā, purvos vai uz tos šķērsojošiem ceļiem transportlīdzekļus un citus mehānismus ar bojātu iekšdedzes dzinēja gāzu izplūdes sistēmu;

✔ bez saskaņošanas ar Valsts meža dienesta mežniecību veikt jebkuru dedzināšanu, kas, radot dūmus, var maldināt uguns novērošanas darba veicējus.

Šogad VUGD ugunsdzēsēji glābēji dzēsuši jau 99 meža ugunsgrēkus. Galvenais meža ugunsgrēku izcelšanās iemesls ir sausās zāles dedzināšana, kad uguns pārmetas uz mežu.

❒❒❒

Līdz ar ugunsnedrošā laikposma izsludināšanu uzsāktas dežūras ugunsnovērošanas torņos un meža ugunsdzēsības stacijās arī Dienvidlatgales virsmežniecības teritorijā. Dežūras tiek veiktas, lai laicīgi konstatētu dūmus un noteiktu iespējamā meža ugunsgrēka vietu.

Dienvidlatgales virsmežniecības teritorijā strādā trīs meža ugunsdzēsības stacijas (MUS), uz kurām var zvanīt un sniegt ziņas par meža ugunsgrēkiem un citu informāciju: MUS «Daugavpils» — 65447470, 26678300, MUS «Krāslava» — 26651121, MUS «Līvāni» — 28655030 vai VUGD — 112.

Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldē reģistrētie notikumi

Latgalē daudz ceļu satiksmes negadījumu ar cietušajiem

Laika posmā no 17. līdz 21. aprīlim Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes apkalpojamajā teritorijā reģistrēti 50 dažādi ceļu satiksmes negadījumi, informē Kārtības policijas biroja prevencijas nodaļas inspektore Anastasija Laizāne. Tajā skaitā septiņos negadījumos cietuši 11 cilvēki, bojā gājušo nav bijis. Pavisam reģionā uz ceļiem atklāti 30 transportlīdzekļu vadītāji alkohola reibumā, to vidū bijuši arī velosipēdu un mopēdu vadītāji.

✔ 17. aprīlī Daugavpilī 1969. gadā dzimusi sieviete, mācoties braukt ar motociklu, netika galā ar tā vadību, iebrauca žogā un nokrita. Rezultātā sieviete guva vairākas nopietnas traumas.

✔ 18. aprīļa naktī Daugavpilī pagaidām nenoskaidrots motorollera vadītājs uzbrauca 1978. gadā dzimušai sievietei. Pēc notikušā ar sasitumiem un nobrāzumiem slimnīcā tika nogādāta gājēja, kā arī 1986. gadā dzimušais motorollera pasažieris, kurš arī bija cietis negadījumā. Policija meklē transportlīdzekļa vadītāju.

✔ 19. aprīlī Daugavpils novada Kalkūnes pagastā 1954. gadā dzimusi sieviete, stūrējot automašīnu VW, netika galā ar tās vadību. Auto nobrauca no ceļa un apgāzās. Pēc avārijas slimnīcā tika nogādāta gan autovadītāja, gan 1948. gadā dzimis pasažieris, jo abi bija guvuši dažādas traumas.

✔ 21. aprīļa naktī Ilūkstes novada Pilskalnes pagastā, nobraucot no ceļa, avarēja automašīna Citroen. Negadījumā cieta 1994. gadā dzimis vadītājs, 1996. un 1994. gadā dzimuši pasažieri. Visi ar traumām nogādāti slimnīcā. Policija tagad skaidro negadījuma iemeslus un apstākļus.

✔ 18. aprīlī **Riebiņu novada Rušonas pagastā** 1969. gadā dzimis vīrietis netika galā ar motocikla vadību, kā rezultātā braucamrīks apgāzās. Traumu guva motocikla pasažieris, 2000. gadā dzimis pusaudzis. Tika noskaidrots, ka motocikls nemaz nav noteiktajā kārtībā reģistrēts, nav apdrošināts, nav arī izieta tehniskā apskate. Ņemot vērā visus minētos pārkāpumus, policija lems par vadītāja saukšanu pie atbildības.

✔ 20. aprīlī Ludzas apkārtnē arī reģistrēti divi savstarpēji līdzīgi ceļu satiksmes negadījumi, kuros cietušas divas jaunas sievietes. Tā Zilupes novada Zaļesjes pagastā 1987. gadā dzimis vīrietis, vadot kravas automašīnu MAN ar puspiekabi, netika galā ar stūri un mašīna apgāzās. Automašīnas pasažiere, 1988. gadā dzimusi sieviete, guva ķermeņa nobrāzumus, taču no medicīniskās palīdzības atteicās. Savukārt Ludzas novada Pildas pagastā 1993. gadā dzimis vadītājs, braucot ar automašīnu VW, netika galā ar vadību, kā rezultātā apgāzās. Negadījumā cieta 1997. gadā dzimusi pasažiere, kura ar nopietnām traumām tika nogādāta slimnīcā.

Avarēja un sabojāja ceļa zīmes

18. aprīļa naktī Riebiņu novada Rušonas pagastā avarēja kravas automašīna DAF ar piekabi, nobrauca no ceļa un sabojāja trīs ceļa zīmes. 1968. gadā dzimušajam autovadītājam, Lietuvas iedzīvotājam, sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols.

Kļūdījās, veicot pagriezienu

20. aprīlī Preiļos, Brīvības ielā, 1995. gadā dzimis automašīnas Audi 80 vadītājs, veicot kreiso pagriezienu, izraisīja sadursmi ar automašīnu Audi A6, kura veica apdzīšanas manevru. Cietušo negadījumā nav.

Zaga pat Lieldienu laikā

Lieldienu laikā pastrādātas vairākas zādzības. Naktī no 20. uz 21. aprīli Līvānos automašīnai Mitsubishi tika izsists durvju stikls un no salona nozagts lukturītis. Par notikušo uzsākts kriminālprocess.

21. aprīlī Preiļu novada Saunas pagastā no kādas garāžas nozagtas kannas ar degvielu. Tāpat degviela nolieta no vairāku traktoru tvertnēm. Zināms, ka pavisam nozagti aptuveni 100 litri degvielas. Uzsākts kriminālprocess.

23. aprīlī Līvānu novada Jersikas pagastā kādai dārza mājiņai uzlauztas durvis un notikusi mantu zādzība. Policija noskaidro, kas nozagts un kāda ir tā vērtība. Uzsākts kriminālprocess, policija pārbauda aizdomās turētās personas.

Brauca uz konfliktu, atrada, iespējams, narkotikas

24. aprīlī policijas darbinieki, ierodoties pēc izsaukuma par kādu konfliktu, Līvānos dzīvoklī konstatēja polietilēna maisiņus ar pulverveida vielu, iespējams, narkotikām. Atsavināti 10 grami vielu, kas varētu būt narkotiskās vai psihotropās vielas. Uzsākts kriminālprocess, nozīmēta ekspertīze. Saistībā ar notikušo policija pašlaik pārbauda divas personas — kādu vīrieti un sievieti.

Lappusi sagatavoja L.Kirillova

Preiļu džudisti kārtējo reizi apliecina savu augsto prasmi

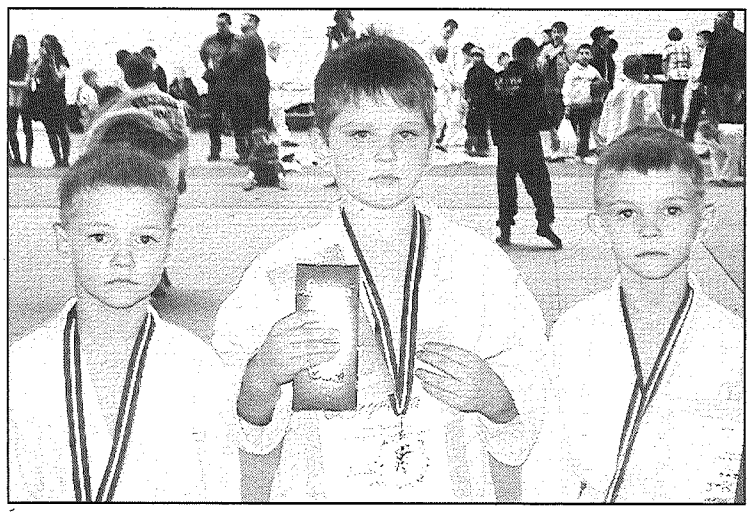

● Pirmās vietas ieguvējs Linards Vilcāns (attēlā idū) lepojas ar zelta medaļu.

Rēzeknē, Valsts robežsardzes koledžas sporta kompleksā, Preiļu jaunie džudisti piedalījās sporta kluba "Dinamo LAT" organizētajā ikgadējā turnīrā "Starptautiskais Dinamo Džudo talantu kauss 2014". Sacensības tiek rīkotas ar mērķi popularizēt džudo cīņu Latgales novadā, iesaistīt bērnus un jauniešus džudo nodarbībās un popularizēt Dinamo klubu Latvijā.

Treneris Aleksejs Sapegins pastāstīja, ka turnīrā piedalījās meitenes un zēni līdz 13 gadu vecumam no trim valstīm – Latvijas, Baltkrievijas un Krievijas. Sacensībās preilieši konkurentiem pierādīja savu varēšanu un ieguva godalgotas vietas — ar 1. vietas medaļām savās vecuma grupās mājās pārbrauca Deins Vilcāns un Linards Vaivods, 2. vietā ierindojās Aivis Krūmiņš un Dāvis Krūmiņš, trešie labākie – Maksims Žukovs un Gvido Streilis.

J.Rubine,
Preiļu novada domes lietvedības pārzine

Tikās ar rakstnieci

Līvānu novada Turku pagasta pārvaldes zālē pagasta iedzīvotāji tika aicināti uz tikšanos ar rakstnieci un dzejnieci, vairāku grāmatu autori Santu Mežābeli no Viļakas. Tikties ar literāti bija ieradušies dažāda gadagājuma cilvēki, — gan seniori, gan jaunāki. Rakstniece pastāstīja, kā top viņas darbi, kur savām grāmatām smeļas iedvesmu, kā tiek izmantoti reāli dzīves notikumi.

Santa Mežābele, īstajā vārdā [illegible] ķīmele, strādājusi par skolotāju, daudzus gadus bijusi skolas direktore, bet pensijas vecumā sākusi rakstīt romānus, arī dzeju. Rakstnieces pirmais romāns «Tēva priede» nāca klajā 2000. gadā, tam sekoja romāni: «Nakts uz svētdienu», «Uz priekšu, meitenes!», «Viena lustīga sieviete», «Rītausmā te rēja lapsa», «Skaistulis un mežinieka meita».

Braucot cauri Preiļiem uz Līvāniem, kur literāte bija pirmo reizi, tapis šāds veltījums «Par Preiļiem un Līvāniem sapņoju, uz Latgales dienvidiem dodos, kur saule un zvaigznes satiekas, atspīd stiklā un māla podos...». Autore to nolasīja klātesošajiem.

Santa Mežābele Līvānu novadu apmeklēja pēc pagasta iedzīvotājas Veltas Cērmenieces ielūguma, jo abas bija sadraudzējušās, kopīgi braucot uz Briseli pēc uzvaras «Latvijas Avīzes» organizētajā konkursā «Radoša sieviete laukos». Uzaicinājumu atbalstīja Turku pagasta pārvalde.

L.Rancāne

DZĪVOSIM SASKAŅĀ AR MĒNESS RITMU

No 1. līdz 6. maijam **jauns** Mēness. I Mēness fāze. 1. un 2. maijā Mēness atradīsies Dvīņu zīmē; 3. un 4. maijā – Vēža zīmē; 5. un 6. maijā — Lauvas zīmē.

1. maijs ir 3. Mēness diena; 2. maijs – 4. Mēness diena, utt.

2. maijs – čika laiks 02.30 – 24.00.

3. maijs – piemērota diena pirts un ķermeņa kopšanas procedūrām, masāžai.

4. maijs — piemērota diena pirts un ķermeņa kopšanas procedūrām, masāžai. Īpaši novērtēsim laipnību, uzslavas, dāvanas. Laba diena, lai mierīgi atrisinātu ieilgušus strīdus, lūgtu piedošanu. Ļaudis ir vieglāk uzbudināmi, iespējami konflikti.

5. maijs – īpaši veiksmīga diena tiem, kuri notikumu gaitu labprāt ietekmē paši.
Čika laiks 11.45 – 21.00.

6. maijs – nav ieteicams sauļoties saulē un solārijā, nav vēlama karsēšanās saunā. Īstā diena matu kopšanai, griešanai – lai tie ātrāk augtu, būtu veselīgāki un frizūra saglabātu formu. No plkst. 23.00 līdz 7. maija plkst.13.00 vēlama atslodze, lietojot tikai ūdeni vai nesaldinātu zāļu tēju, bet 12 stundas pirms un pēc šī laika – viegli sagremojamu, liesu ēdienu.

NOVADNIEKS

RUBRIKAS: DAŽĀDI, PĒRK, PĀRDOD, MAINA, MEKLĒJU DARBU.

PRIVĀTSLUDINĀJUMS (maksas).

Rubrika _____ Derīgs līdz 30. aprīlim.

T	ā	l	r	.																							

Aizpildīšanas noteikums: viena rūtiņa — viena zīme.

Sludinājumus «Novadniekā» pieņem Preiļos, Brīvības ielā 14. Tālr./fakss 653-07057.

Iesniedzēja vārds, uzvārds _____
Adrese, tālr. _____
Vai sludinājumu ievietot interneta mājas lapā? Jā Nē
Maksa 0,60 EUR (Ls 0,40) (ar PVN).
Jāiesniedz tikai laikrakstā publicētais kupons, kopētus un pa faksu sūtītus nepieņemsim.

Preiļu novada bērnu radošā diena

● Radošās dienas dalībnieki konkursu «Ziedi manai pilsētai» un «Trejdeviņas saules lec» noslēgumā ar saņemtajiem apbalvojumiem un kopā ar saviem skolotājiem. Foto: A.Šņepsts

Preiļu bērnu un jauniešu centrā (BJC) aizvadīta radošā diena, kuras laikā notika vizuālās un vizuāli plastiskās mākslas izstādes «Ziedi manai pilsētai» noslēgums un labāko darbu autoru apbalvošana. Izstāde bija skatāma kopš februāra, kad Preiļiem tika svinēta kārtēja dzimšanas diena, kurai pēc BJC iniciatīvas novada bērni un jaunieši sagatavoja dāvanu — zīmētus, gleznotus, līmētus, filcētus un citās tehnikās tapušus ziedus. Noslēguma pasākumā tie bija redzami vairs tikai videoprezentācijā, jo darbus autori jau aiznesuši uz savām mājām.

Konkursā piedalījās gandrīz visu novada izglītības iestāžu audzēkņi, vairāk nekā 200 jaunie autori, Preiļiem dzimšanas dienā dāvinot gan individuāli, gan kolektīvi no sirds gatavotos ziedus.

Labāko darbu autori tika apbalvoti ar diplomiem. Tos saņēma Preiļu pirmsskolas izglītības iestādes «Pasaciņa» grupiņas «Zīļuki» (pedagoģe Solvita Erte), «Zvaniņi» (Līga Silkāne, Ilona Skutele), «Lāčuki» (Mairita Pīzele, Lilita Zukule), Pelēču pamatskolas floristikas pulciņa (Dace Utināne), Preiļu novada bērnu un jauniešu centra tehniskās modelēšanas pulciņa audzēkņi (Marija Jegorova). Individuālajā vērtējumā diplomus saņēma Preiļu 1. pamatskolas 2. klases skolniece Laine Līga Elste (skolotāja Marianna Abricka), Preiļu mūzikas un mākslas skolas audzēknes Kristīne Gaiziņa (Veronika Smane), Kristiāna Jaudzema (Marianna Abricka), Vineta Haritonova (Kazimirs Anspaks), Laura Reitāle (Veronika Smane), Preiļu novada bērnu un jauniešu centra audzēknes Rūta Mičule un Katrīna Damba (abu skolotājs Kazimirs Anspaks).

Vairāk kā 30 darbu autori apbalvoti ar atzinības rakstiem, piešķirtas arī skatītāju simpātiju balvas.

Konkursa darbus vērtēja Sanita Meļko, Preiļu novada domes pārstāve un kultūras centra māksliniece, Astrīda Spūle, Vārkavas novada Vārkavas pamatskolas vizuālās mākslas skolotāja, Jūlija Starovoitova, jaunā māksliniece, Preiļu mūzikas un mākslas skolas absolvente.

Vienlaikus tika pasniegti pateicības raksti bērniem, kas piedalījās vizuālās un vizuāli plastiskās mākslas konkursā «Trejdeviņas saules lec» un viņu pedagogiem. Šim konkursam tika iesniegti gan individuālie, gan grupu darbi, — kopskaitā 20. Visi darbi izvirzīti otrajai kārtai Latgales reģionā. Labākie darbi piedalīsies konkursa trešajā kārtā Rīgā. Šo konkursu organizē Valsts izglītības un satura centrs. Bērniem savos darbos vajadzēja attēlot sauli, saules rakstus un zīmes saistībā ar kādu citu Eiropas valsti. Jauno autoru iztēlei nebija robežas. Parādīta gan dūmakainā saule Lielbritānijā, gan saules raksti Slovākijā, gan saulespuķe — Nīderlandē, Dons Kihots Spānijā, pica Itālijā, bet Pelēču pamatskolas pulciņš savam darbam izvēlējies nosaukumu «Pār zemīti saule lēca, trej'māsiņas sasildīja — Latvija, Lietuva, Igaunija».

Bet radošā diena ar to vēl nebeidzās. Pēc kopīgas mielošanās ar gardu kliņģeri bērni tika aicināti uz piecām radošajām darbnīcām, kurās pēc izvēles pedagogu vadībā varēja mācīties darboties ar māliem, gatavot saulītes, veidot olu paliktnīšus, dekorēt olas un darināt tām cepurītes, jo pasākums notika īsi pirms Lieldienām.

L.Rancāne

Sludinājumus «Novadniekā» pieņem Preiļos, Brīvības ielā 14.
Reklāmas nodaļas tālr./fakss 65307057.
e-pasts: novadnieks@inbox.lv

Ko darījāt Lielajā talkā?

Velta:
— Šoreiz strādāju mammas saimniecībā laukos. Visos iepriekšējos gados gan esmu piedalījusies talkā. Man patīk tajās darboties, jo talkas dod kolosālu kopības sajūtu, un pēc tam prieks redzēt rezultātu. Pēc šīs sestdienas talkas bija patīkami redzēt, ka ceļmalas ir tīras, atkritumi maisos. Tomēr, braucot pa maziem lauku ceļiem vai dziļāk mežā, aina ir nepievilcīga, jo daudzviet piemēslots. Bieži, izbraucot ārpus pilsētas, esmu ievērojusi, ka atkritumu maisus no mašīnām pa ceļam uz laukiem izmet pilsētnieki. Kāpēc tā, nezinu, jo pilsētās taču ir atkritumu konteineri. Varbūt tie ir privātmāju iedzīvotāji. Šādos gadījumos gribas paaicināt Cūkmenu.

Nadežda:
— Man sestdien bija jāstrādā tiešajā darbā un talkā nesanāca piedalīties. Talkas patīk, jo Latvija pēc tām kļūst tīrāka. Esmu strādājusi arī ārzemēs, un gribu pateikt, ka pie mums tomēr ir sakoptāks nekā, piemēram, Anglijā.

Anita:
— Talkas dienā strādāju savā saimniecībā. Laukos vienmēr darba pietiek. Talku rīkošanu es atbalstu, jo Latvija jāsakopj. Savā tiešajā darbā bieži braucu pa dažādiem maršrutiem. Ceļmalas pirms talkām ir stipri piemēslotas. Cilvēkiem jābūt kulturālākiem, nevajag aiz sevis atstāt atkritumus.

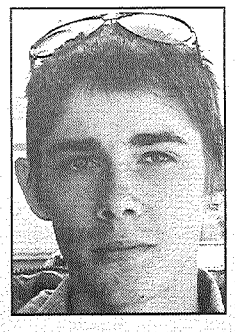

Dmitrijs:
— Mēs ar ģimeni un draugiem Jaunaglonā gājām pa ceļu un vācām izmestās pudeles. Tīrījām ceļu gar tiltu, gar upi. Savācām daudz. Talkas ir vajadzīgas, jo apkārtne stipri piemēslota. Mums kaimiņos atrodas skola, audzēkņi daudz izmētā pudeles, iesaiņojumu. Pēc talkas viss ir sakoptāks. Mūspusē talkā vairāk strādāja skolas bērni. Pieaugušie rosījās savās saimniecībās.

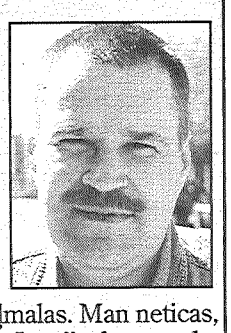

Jānis:
— Nesanāca piedalīties, jo laiks bija labs un vajadzēja strādāt savā saimniecībā. Dēls gan bija starp talkotājiem. Talkās būtu mazāk darba, ja cilvēki būtu apzinīgāki, piemēram, nepiemēslotu ceļmalas. Man neticas, ka līdz 2018. gadam Latvija būs tīrākā valsts pasaulē. Ar talkām vien to nepanāks. Tas jāieaudzina cilvēkos, ka nedrīkst piemēslot apkārtni.

L.Rancāne
Foto: A.Šņepsts

SLUDINĀJUMI

SPROGAS
Stādaudzētava no Alūksnes
Sestdien, 3. maijā, Pavasara tirgū tirgos augļu koku un zemeņu stādus. Gaidīsim Jūs! Tālr. 26399747.

Sestdien, 3. maijā, Preiļu gadatirgū
(pie kultūras nama)
PAKLĀJI UN GRĪDAS CELIŅI
Pieņemam individuālus pasūtījumus,
Tālr. 29255310.

Sestdien, 3. maijā,
Preiļos Pavasara gadatirgū
Pūres dārzkopības izmēģinājumu stacija
tirgos augļu koku un ogulāju stādus.

PĀRDOD
lauksaimniecības zemi
Jersikas pagastā 8 ha.
Tālr. 26555282.

3. un 9. maijā z/s pārdos dažādu krāsu jaunputnus (4-5mēn.), dējēvistas, gaiļus (arī maina). Šķirotus cāļus, broilerus, pīlēnus, zoslēnus pēc pieteikuma. Tālr. 29186065. Gailīšos 7.00, Riebiņos 7.15, Preiļos 7.30, Pieniņos 7.50, Stabulniekos 8.05, Galēnos 8.20, Sīļukalnā 8.30, Polkoronā 8.45, Smelteros 8.55, L. Anspokos 9.05, Prīkuļos 9.15, Rudzātos 9.25, Rožupē 9.45, Līvānos 10.10, Jersikā 10.40, Upeniekos 10.50, Starēs 11.05, Vanagos 11.25, Sutros 11.45, Anspokos 12.10, Kastīrē 12.20, Aglonā 12.40, Jaunaglonā 12.55, Aglonas st. 13.10, Aizkalnē 13.25, Pelēčos 13.35, Arendolē 13.50, Rimicānos 14.10, Upmalā 14.25, Vārkavā 14.35, Ančkinos 14.45.

PĀRDOD

pirmā gada zemeņu stādus 'Polka', 'Inguna', 'Elvīra'. Cena 0,12 EUR. Preiļu raj., tālr. 26462383.

Zviedrijas kompānija pērk mežus un zemi.
Tālr. 25644455, 27888826.
e-pasts *zviedrijasmezi@inbox.lv*

Pārdod metāla jumtus un noteksistēmas no ražotāja.
Cena no 4,55 EUR/m².
Tālr. 26368028.

SIA AIBI iepērk liellopus, jaunlopus, aitas, zirgus, cūkas.
Labas cenas.
Samaksa tūlītēja. Svari.
Tālr. 26142514, 20238990.

SIA "LATBULL" pērk PIENA TEĻUS 14-41 d.v.
Samaksa tūlītēja.
T.26609182

ZIRGA gadā, pirms divpadsmit gadiem

2002. gada aprīlis

✔ Gatavojoties iestāties ES, Latvija ar Eiropas Savienības likumu normām saskaņojusi gandrīz visas valsts likumdošanas nozares, atlicis vien precizēt normatīvos aktus Ministru kabineta noteikumu līmenī.

✔ Latvijas izpilddirektori bija devušies uz Dāniju, lai uzzinātu, kā izpilddirektori strādā citās valstīs. Daudz kas Latvijā vēl bija jauns un neierasts. Pēc atgriešanās iespaidos par novēroto dalījās arī Preiļu rajona padomes izpilddirektore. Interesanti, ka Dānijā izpilddirektoru darbā var pieņemt uz mūžu vai arī uz noteiktu gadu skaitu. Tiem, kas pieņemti darbā uz noteiktu gadu skaitu, alga ir par 30 procentiem lielāka. Gandrīz visi Dānijas izpilddirektori ir ar ievērojamu darba pieredzi. Dāņi uzskata, ka var nākt arī jauni darbinieki, bet, strādājot pašvaldībā, vadītājs nevar būt «kāpēcītis» un ilgu laiku jautāt kas un kā.

✔ Preiļu kultūras namā beidzot bija sākušies rekonstrukcijas darbi. Līgumdarbu kopējā summa bija 365 143 lati. Kopš deviņdesmitajiem gadiem, kad iegruva kultūras nama griesti, tas stāvēja neremontēts.

✔ Līvānos notika konkurss «Latgales tīnis 2002». Uzvarētāja nosaukumu ieguva zēns un meitene no Rēzeknes.

✔ Agrāk modē bija spodrības mēneši, ko uz noteiktu laiku izsludināja pašvaldībās. Piemēram, Preiļos pirms 12 gadiem spodrības mēnesis bija noteikts no 15. aprīļa līdz 15. maijam.

✔ Latvijā pārstādīta pirmā sirds. Šāda operācija veikta kādai 49 gadus vecai sievietei P.Stradiņa klīniskās universitātes slimnīcas Kardioloģijas centrā. Operāciju veica profesors Romāns Lācis. Pasaulē pirmo reizi sirds tika pārstādīta 1967. gadā.

✔ Meža dienas pasākumu ietvaros notika priežu sēklu plantācijas «Steķu sils» stādīšanas talka 15 hektāru platībā.

✔ Līvānu fondā «Baltā māja» atklāts sabiedriskais interneta pieejas centrs. Lai internetu varētu izmantot pēc iespējas plašāk, tas pieejams gan rīta stundās, gan vakaros.

✔ Rajona vēstures un lietišķās mākslas muzejs Mākslas dienu ietvaros visus interesentus aicināja uz tiksanos ar Latgales vārda un otas māksliniekiem Antonu Kūkoju, Andri Vējānu, Pēteri Jurciņu, Vili Džērvenieku. Centrālais notikums bija Antona Kūkoja akvareļu izstādes atklāšana. Andris Vējāns tika sveikts 75. dzimšanas dienas priekšvakarā.

✔ Latgales Preses izdevēju a[illegible]cijas žurnālisti apmeklēja Saeimu. Tā [illegible]ebija vienkārša ciemošanās, bet gan lietišķu attiecību nodibināšana un turpmākas sadarbības iespēju apspriešana ar kolēģiem no Saeimas informācijas nodaļas un Eiropas Savienības informācijas centra.

✔ Pirmā atnākšana. Tā varētu teikt par jauna politiska spēka — «Jaunā laika» — uznācienu uz skatuves un šīs partijas politiķu ar Einaru Repši un Kārli Šadurski priekšgalā došanos pie tautas. Jauni, ambiciozi un pašpārliecināti viņi stājās priekšā arī preilēniešiem Preiļu kinoteātrī. No stāstiem par spožo nākotni uz prozaiskās zemes gan drīz atsauca konkrēti Preiļu iedzīvotāju jautājumi — par to, ka nav darba un nav, ko ēst, par mazajām pensijām un līdzīgi.

✔ Preiļu 1. pamatskolā pirmo reizi notika sporta deju festivāls «E[illegible]zemes valsis 2002», ko organizēja [illegible] centrs «Aizkrauklīte». Festivālā piedalījās [illegible] dejotāju pāri sporta deju un 40 pāri sarīk[illegible]jumu deju sacensībās no Latgales, Vidzemes un Rīgas. Pasākums bija krāšņs un labi apmeklēts.

Sagatavoja L.Rancāne

Izmantots 2002. gada «Novadnieka» komplekts

Izstādē — Pētera Džigura grafika

Visu aprīļa mēnesi Līvānos, Latgales mākslas un amatniecības centrā (LMAC), skatāma mākslinieka Pētera Džigura grafikas izstāde «Lai sirds dziesma skan», informē LMAC kultūras tūrisma organizatore Inita Paegle.

Līvāni ir pirmā pieturvieta Pētera Džigura izstādes «Lai sirds dziesma skan» ceļojumā pa Latgali. Mākslinieks ir dzimis, audzis un mācījies Balvos. Aprīlis ir arī viņa jubilejas mēnesis, — Pēterim Džiguram aprit 70 gadi. Tikpat iespaidīgs kā sasniegto gadu skaits ir arī mākslinieka ieguldījums Latvijas mākslas vēsturē. Pēteris Džigurs izstādēs piedalās kopš tālā 1974. gada. Viņa darbi eksponēti gan Latvijā, gan arī ārzmēs — Dienvidslāvijā, Vācijā, Francijā, Zviedrijā un citur. Kopš 1983. gada grafiķis ir Latvijas Mākslinieku savienības biedrs.

«Gan formas, gan satura ziņā Pēteris Džigurs savos darbos izmanto dažādu mākslas veidu — arhitektūras un gleznieciības, dzejas un mūzikas — principus. Viņa grafikas lapām ir raksturīgas dinamiskas ģeometriskas kompozīcijas ar asām, ritmiskām līnijām, tīri krāsu toņi.

Grafiķis gan domāšanā, gan mākslā ir pats sava ceļa gājējs. Viņa daiļrade ir dziļi individuāla, to nevar neievērot vai sajaukt ar citu autoru darbiem. Mākslinieks ir interesants ar savu savdabīgo pasaules uzskatu, kas balstās uz priekšstatiem, ka viss pasaulē ir mākslas darbs, ko radījusi daba un cilvēks. Arī viņa mākslai piemīt izteikti filozofiska noskaņa,» tā mākslinieka daiļradi vērtē Latvijas Nacionālais muzejs.

Pētera Džigura grafikas izstāde būs skatāma līdz 8. maijam.

L.Rancāne

PASMAIDĪSIM

Vīrs sēž pie datora un darbojas.
Sieva lūdzas, lai viņu palaiž pasērfot internetā.
Vīrs:
— Tu taču redzi, ka es strādāju, atrodi sev kādu citu nodarbošanos.
Sieva:
— Kā gan es varu sev atrast citu nodarbošanos, ja divas manas mīļākās rotaļlietas — vīrs un dators — spēlējas viena ar otru.

☺ ☺ ☺

Masieris ir cilvēks, kurš saņem naudu no sievietēm par to pašu, par ko citi saņemtu pa purnu.

☺ ☺ ☺

Pasaki savai mīļotajai tos trīs vārdus, kas padara katru sievieti laimīgu: «Ņem manu maku!»

☺ ☺ ☺

— Eh, kā dabūt tik daudz naudas, lai varētu nopirkt lidmašīnu!
— Kāda velna pēc tev lidmašīna?
— Nevajag man nekādu lidmašīnu, man pietiktu ar naudu.

☺ ☺ ☺

Sievietes ir kā sēnes: jo skaistākas, jo indīgākas.

☺ ☺ ☺

Kāds vīrs piesakās darbā, labi apzinoties, ka viņam nav pieredzes un izglītības šajā nozarē. Firmas pārstāvis pēc pārrunām saka:
— Kā darbinieks, kuram nav nekādas pieredzes, jūs prasāt pārāk lielu algu.
— Nebūt ne, darbs ir daudz grūtāks, ja tu īsti nezini, ko dari!